

Annaal bezit of bezit en bezitrecht?

<https://hdl.handle.net/1874/234868>

N 40 192
1894

Jur. 24 Oct. 1894

Aannaal Bezit

OF

Bezit en Bezitrecht?

PROEFSCHRIFT

DOOR

G. A. VERKUIJL.

UTRECHT — 1894.

Stoom- Boek- en Steendrukkerij „de Industrie”,

J. VAN DRUTEN.

A. qu.
192

ANNAAL BEZIT
OF
BEZIT EN BEZITRECHT?

PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

Doctor in de Rechtswetenschap

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

DR. H. C. DIBBITS,

Hoogleraar in de Faculteit der Wis- en Natuurkunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT

TEGEN DE BEDENKINGEN VAN DE FACULTEIT DER RECHTSGELEERDHEID

TE VERDEDIGEN

op Woensdag 24 October 1894, des namiddags te 3½ uren,

DOOR

GERARD ANTON VERKUIJL,

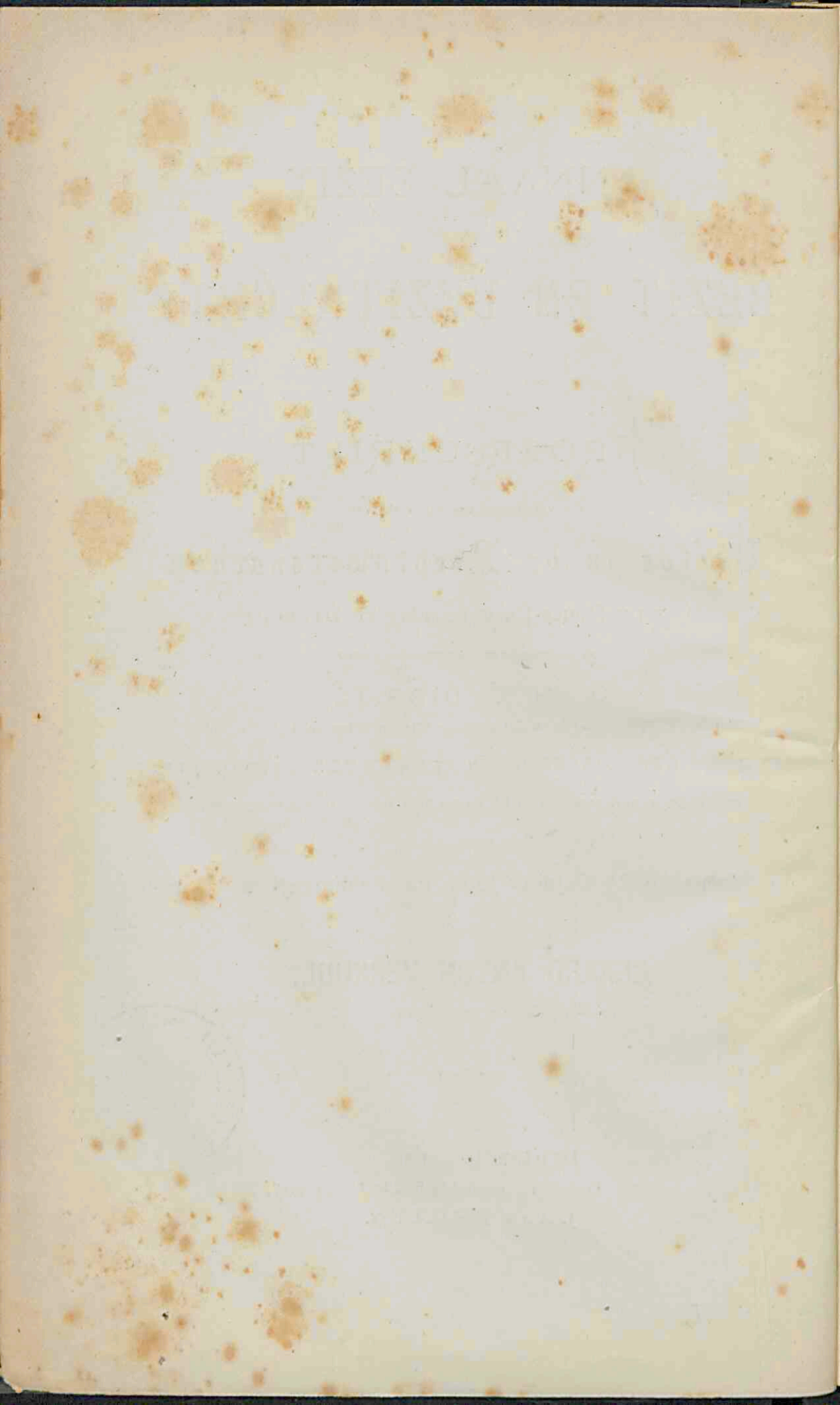
geboren te Lobith.

UTRECHT — 1894.

Stoom- Boek- en Steendrukkerij „de Industrie”,

J. VAN DRUTEN.

I.

ANNAAL BEZIT.

Is de verkrijging der acties van art. 606 en art. 618 afhankelijk van een tijdsverloop, of niet? M. a. w., moet men, om deze acties te kunnen instellen, gedurende den tijd van een jaar, heerschappij over een onroerend goed hebben uitgeoefend, of is het rechtsgevolg, door de wet aan de heerschappij verbonden, onafhankelijk van dit tijdsverloop?

In Mr. KAPPEIJNE VAN DE COPPELLO heeft de meening, dat de wetgever zich, ten dezen, aan POTHIER gebonden zou hebben gevoeld, een welsprekenden verdediger gevonden. POTHIER nu, zegt uitdrukkelijk: ¹⁾ »la possession s'acquiert en jouissant par an et jour sans trouble." Mr. KAPPEIJNE wil in zijn geschrift: »*Over den titel van bezit in het Burgerlijk Wetboek*», aantonen, dat onze wetgever slechts het Fransche recht heeft voor oogen gehad. Hij is tevens van meening, dat men bij dit recht is blijven staan.

In nauw verband met deze opvatting staat de gedachte, dat het bezit, door dit tijdsverloop, het karakter verkrijgt van een recht. Niet, dat deze noodzakelijk zouden moeten samengaan: POTHIER zegt, § 48: »la possession n'étant qu'une chose de fait," etc., en verder, § 82 Quoique la possession ne soit pas un droit à la chose" etc. Maar Mr. KAPPEIJNE spreekt, op blz. 409 van het aangehaalde geschrift, van het annale bezit als van »een *zakelijk recht*." Het komt mij voor, dat, door deze voorstellingswijze, de door hem verdedigde leer, voor hem en voor hem anderen, nog meer aannemelijk is geworden. Het is, alsof in het woord »recht" tevens eene rechtvaardiging ligt opgesloten. De bepalingen, op het bezit betrekkelijk, hebben bovenal eene rechtvaardiging noodig. De behoefte

1) *Traité de la Possession* § 102.

hieraan is onmiskenbaar. Deze voorstelling is dan ook het uitgangspunt geworden der beschouwing van Prof. LAND over het bezit, voorkomende in zijne »*Verklaring van het Burgerlijk Wetboek*», dl. II. Ook deze Hoogleeraar treedt als verdediger op der annaliteit.

Het voorkomen van deze zienswijze in een der nieuwste leerboeken doet vermoeden, dat ze nog op tal van voorstanders bogen kan. Het kan dus van belang zijn de zaak nogmaals in overweging te nemen.

Bovendien staat, dunkt mij, aan eene rationeele opvatting van de bezitstheorie niets meer in den weg, dan juist deze leer. Voor de uiteenzetting der bezitstheorie, die ik wensch te beproeven, schijnt mij eene voorafgaande bestrijding der annaliteit onvermijdelijk.

Mijne bezwaren zal ik opgeven en toelichten, de beide beschouwingen, zooveel mogelijk, op den voet volgende. Het opstel, in Themis XXI 1870, voorkomende, heeft de prioriteit.

Onjuist, volgens Mr. KAPPELNE, is de meening, dat tusschen de acties van art. 606 en van art. 618 hetzelfde verschil zou bestaan, als tusschen de »mandementen» van »complainte» en van »maintenue» in het Oud-Hollandsche recht. Het verschil, tusschen de beide laatstgenoemde acties, komt hierop neêr, dat bij de complainte een »retablissement» voorafging, maar daarna procedeerde men, op dezelfde wijze, als bij de simpele maintenue. Het retablissement bestond in de dadelijke afdoening van elke, zelfs de meest eenvoudige, mits feitelijk en versch gepleegde, stoornis. Men kan het geen »herstel in het bezit» noemen. »De schrijvers over het Oud-Hollandsche recht, het retablissement noemende »*recuperandae possessionis*» bezigen dien kunstterm in hoogst oneigenlijken zin.»

Het was dus slechts een verschil in vorm, niet in het wezen der beide acties: Men kon dezelfde actie in één, maar ook in twee of drie bedrijven opvoeren, al naarmate aan de eigenlijke maintenue ook sequestratie (met retablissement) en récréance voorafgingen. De sequestratie werd, op den duur, eene bloote formaliteit en ook récréance kwam zelden meer voor. Tusschen complainte en maintenue bestond, in het Fransche recht, op den duur geen verschil meer.

Het mandement van maintenue vindt zijn oorsprong in het Romeinsche »*interdictum uti possidetis*». Maar het werd — anders dan in het Romeinsche recht — door de Glosse ook toepasselijk verklaard, in geval de bezitter, zonder over geweld te kunnen klagen, de detentie had verloren. Men vergunde ook zelfs aan den *verdreven* bezitter het gebruik der maintenue, mits hij de voorzorg nam, in

zijne dagvaardiging van de geweldadige ontzetting niet te spreken.

»Doch mogt men, bij verlies tegen zijn wil, met de actie tot handhaving in het bezit, het erf terugvorderen, daarom mogt men de vordering niet instellen tegen elken houder. Men liet echter met de Glosse eene belangrijke uitbreiding toe, door, behalve den dader, ook zijne regtverkrijgenden aansprakelijk te verklaren.»

»In het fransche regt neemt de actie tot handhaving in het bezit, hoewel uit haren aard persoonlijk en aan het interdictum uti possidetis gelijk, een zakelijk karakter aan en gaat tegen elken houder.» Dit geldt ook van de actie van art. 618. Maar in het Oud-Hollandsche recht gaf men tegen elken houder de actie niet, »want Bort de groote vraagbaak vordert stoomis.»

Onze wetgever heeft getoond, betoogt Mr. KAPPEIJNE voorts, dat hij zich aan het Fransche recht wilde houden. Slechts in het Fransche recht laat zich, volgens Mr. KAPPEIJNE, de aansprakelijkheid van den derden houder rechtvaardigen. Immers verlies der detentie is, volgens de Fransche juristen, nog geen verlies van bezit. Dit schijnt te berusten op de volgende overweging:

Bezit moet, volgens hen, een jaar geduurd hebben. POTHIER zegt uitdrukkelijk: »le fait de la possession pendant l'année qui a précédé immédiatement le trouble est celui qu'il faut prouver.» Nu zal dus een houder, die de detentie nog geen jaar gehad heeft ook nog geen bezitter zijn. Bezitter blijft hij, die de detentie had verloren, maar slechts, tot dat de houder, op zijn beurt, een jaar heeft bezeten.

Er kan dus een bezit, volgens dit recht, bestaan zonder feitelijke heerschappij. Maar dit bezit gaat te niet, doordat een ander bezitter wordt, »qui en a joui pendant un an et jour, sans que nous ayons, de notre part, fait pendant ce temps aucun acte de possession.»

Men zou hieruit kunnen afleiden, dat men het bezit, of dat, wat sommigen het bezitrecht noemen, niet door tijdsverloop verliest, maar alleen door de omstandigheid, dat een ander bezitter wordt: Het laat zich denken, dat, na het verlies der detentie, verschillende houders, telkens binnen het jaar, zonder overdracht, elkaâr opvolgen, en dat meer dan een jaar verloopt, alvorens de actie wordt ingesteld. Is nu, volgens het Fransche recht, het bezit verloren? Uit het betoog van Mr. KAPPEIJNE blijkt dit niet, met zekerheid, maar zou men het tegendeel kunnen opmaken.

Het zou ook, op dezen grondslag, niet consequent of stelselmatig zijn, aan den bezitter nu, na verloop van een jaar, de actie te ontzeggen; tenzij ook om andere redenen een déchéance moest worden aangenomen.

Het recht intusschen, dat door art. 618 gegeven wordt gaat — ook volgens Mr. KAPPEIJNE — door tijdsverloop, zeer zeker verloren. Toch heeft, volgens genoemden schrijver, onze wetgever juist door art. 618 getoond, hoe stipt hij zich aan het Fransche recht wilde houden. »De actie tot handhaving in het bezit» — wordt gezegd — »vervalt op hetzelfde oogenblik, waarop het bezit, op welks voortduur zij zich grondt, ophoudt.» Maar, hoe dit bezit kan ophouden, is de vraag. Mr. KAPPEIJNE beroept zich, in dezen, op art. 601.

Hier schijnt inderdaad een bezit ondersteld te worden, dat niet feitelijk is, en dat eerst verloren gaat *niet* door een tijdsverloop, gedurende hetwelk, men de actie niet heeft ingesteld, maar door het rustig genot van een ander, gedurende een jaar. Men zegge nu, met den schrijver: »Art. 601 beheerscht alles», en de conclusie ligt voor de hand, dat men met andere artikelen in openbaren strijd mag komen.

De vraag, hoe het bezit ophoudt, behoeft eigenlijk niet dezelfde te zijn, als de vraag, hoe het bezit ontstaat. Maar, als men uit een artikel, dat een wijze van ophouden schijnt aan te geven, wil besluiten tot het ontstaan, dan moet ook worden aangenomen, »qu'il faut posséder par an et jour». Met dezen »jour» zullen wij het nu niet zeer nauw mogen nemen. Te meer, daar Mr. KAPPEIJNE ons ernstig voor overdrijving waarschuwt:

Men kan, ook zonder een vol jaar genot gehad te hebben, bezitter zijn, zoo men aanvaard heeft, met den wil en de toestemming zijns voorgangers. Er heeft dan *accessio temporis* plaats. »Door levering derhalve wordt het vredig bezit aanstonds overgedragen», maar — Mr. KAPPEIJNE voegt er aan toe — »mits de voorganger het gehad hebbe». Hoe nu, als verschillende bezitters elkaar, door levering, telkens binnen het jaar opvolgen, maar de eerste hunner de detentie verkregen heeft van een geweldpleger, die zelf nog geen jaar lang de macht heeft uitgeoefend? Men kan toch moeilijk overdragen, wat men zelf niet heeft, en het eigenlijke bezit bestaat bij geen van allen.

Het geval is ook denkbaar, dat iemand een kennelijk verlaten erf verkrijgt. Op den, tevoren aangegeven, grondslag, voortredeneerende, zou men zich kunnen voorstellen, dat, *door bijzondere omstandigheden*, nu, gedurende een reeks van jaren, niemand bezitter van dit erf zou kunnen worden. Maar Mr. KAPPEIJNE hakt dezen knoop door. »De voorwaarde der annaliteit erlangt eerst

gewicht in den persoon van hem, die zich het bezit ten nadeele van een ander aanmatigt". »Door inbezitneming van een verlaten erf verkrijgt men dadelijk bezit, want schendt men niet het bezit van een ander."

Men kan hier gemakkelijk uit afleiden, dat de annaliteit geen algemeen vereischte is, maar slechts strekt om bijzondere wijzen van bezitsverkrijging te bemoeilijken, Mr. KAPPEIJNE zegt zelfs, dat deze bijzondere wijzen van verkrijging, de bezitsgebreken, de »bezitsverkrijging *verhinderen*". Dit moet nu evenwel weér zoo nauw niet genomen worden. »Welke de oorsprong van des eischers genot ook zij" — zoo staat te lezen op blz. 398 — »door een jaar rustig genot, heeft hij tegenover den gedaagde, wien hij het vi aut clam ontnam, het volledig bezit verkregen". Of m. a. w. »Het gebrek verhindert de bezitsverkrijging, zoolang het niet door het rustig genot van een jaar is genezen". Dit neemt weér niet weg, dat ook hem, die vi aut clam de detentie verkreeg en ze, door geweld, binnen het jaar, verloor, een rechtsmiddel ten dienste staat, — niet alleen ex facto tegen de geweldplegers, maar ook, voor zoover een geweldpleger houder is, tot herstel in het bezit en tot handhaving.

De réintégrande van art. 619, die ik bedoel, strekt nl. tot opheffing der stuiting van de verjaring en doet ook het jaar doorloopen, dat zou moeten dienen, om de bezitsgebreken te genezen. — Eenvoudig, een hinken van den wetgever op twee gedachten, volgens Mr. KAPPEIJNE.

Hij geeft zelfs den raad, om alle bepalingen, die op de réintégrande betrekking hebben, te doen vervallen. Het is waar, dat er dan minder bezwaars tegen de annaliteit zou bestaan, dan nu! Maar is deze wel van zooveel belang, om eene dergelijke ingrijpende verandering te weeg te mogen brengen?

Op blz. 395 vernemen wij, dat het terrein van den twist, die dit vraagstuk teweegbrengt, zich beperkt tot een zeldzaam geval.

»Op 1 Januarij stelt B zich, tegen den wil van A, in het bezit van het erf. Op 1 Julij wedervaart hem, schoon zonder geweld, want anders verkrijgt hij de réintégrande, hetzelfde van C. Thans heeft, volgens artt. 601, 618, 621 B. W., A de vordering tegen C. Heeft B, terzelfder tijd, diezelfde actie tegen denzelfden gedaagde? Men moet het ontkennen",

»Duplex possessio" — zegt de schrijver verder — »kan niet bestaan, en al leest men voor »bezit" »bezitregt", een *uitsluitend regt* op dezelfde zaak kan, terzelfder tijd, niet toebehooren aan meerdere

personen, anders dan in gemeenschap." Mij dunkt, deze stelling kan toch gemakkelijk betwist worden, met een beroep op de omstandigheid, dat eigendom en bezit bij verschillende personen kunnen zijn. Heeft nu de bezitter het recht, om de zaak van iederen houder terug te vorderen, de eigenaar heeft, desalniettemin, t. a. derzelfde zaak de revindicatie. Zoo behoeft er ook geen bezwaar te bestaan, om aan B de actie tegen C toe te kennen, al heeft A ook een sterker recht. Als A nu eens niet in de gelegenheid was, om, vóór 1 Januari, van het volgende jaar, de actie in te stellen, zou dan dus de onrechtmatige verkrijger C begunstigd moeten zijn boven B? Dit zou toch zijn: de deur openzetten voor onrecht.

Er komt nog bij, dat Mr. KAPPEIJNE, om ook B met de actie te kunnen begunstigen, niet eens schijnt te verlangen, dat hij »vredig annaal" bezit gehad hebbe, maar slechts eene detentie gedurende een jaar.

»Heeft de eischer het gansche afgeloopen jaar door de detentie gehad, de gedaagde kan de stoornis door hem bedreven niet goed maken met het feit, dat de bezitter stoornis van een derde geduld of van dezen het bezit heimelijk of met geweld verkregen heeft en de *heimelijkheid of het geweld* nog voortduren." Of dit nu mede met het Fransche recht overeenkomstig is, blijkt niet, maar in ieder geval, schijnt het mij een schipperen toe met beginselen.

Ik wil hiermede niets te kort doen aan het betoog, dat de »complainte", van het Fransche recht, aanleiding gaf tot onze actie van art. 618. Evenmin dus, dat wij niet behoeven te denken aan een overnemen van Oud-Hollandsch recht.

Maar de bewijsvoering, dat aanleiding en strekking der actie met die der complainte steeds samenvallen, is toch allesbehalve klemmend. De complainte zelve is, volgens Mr. KAPPEIJNE's voorstelling, een *ontwikkelingsvorm* d. i. een belangrijke wijziging van het interdictum uti possidetis. Waarom nu de mogelijkheid bestreden, dat onze actie een ontwikkelingsvorm is der complainte. Het is zeer wel mogelijk dat art. 618, door de slordigheid eens vertalers, aldus gesteld is. Maar dit verklaart niet, waarom het woord »herstellen" nevens »handhaven" ook behouden is gebleven. Blijkt niet uit de woorden der regeering, door Mr. KAPPEIJNE op blz. 383 bedoeld, dat deze, in 1832, meer dan twee gevallen onderscheiden wilde? Ook uit de verandering van art. 643 B. W. van 1830 in ons art. 607 kan toch moeilijk iets anders afgeleid worden dan, dat men later over het bezit anders is gaan denken. Hier-

tegenover is de bewering van heel weinig gewicht, dat geen der leden van de Tweede Kamer, *van 1823*, v. SAVIGNY had gelezen.

Men zou, in ieder geval, geneigd zijn, uit de wet zelve af te leiden, dat, door de verwording der complainte tot interdictum recuperandae possessionis, de wetgever het noodig geacht heeft, nu nog eene andere actie tot handhaving er naast te stellen. Mr. KAPPEIJNE zegt echter: »De actie van 618 B. W., wel verre van eene andere dan die van art. 606 B. W., is dezelfde».

De uitdrukking »dezelfde actie» zou doen meenen, dat wij te doen hebben met dezelfde aanleiding en dezelfde strekking. Maar op blz. 409 lezen wij: »in het geval van art. 618, bestaat de stoornis in het feit, dat de gedaagde feitelijk in het bezit is, ook al heeft hij de zaak volkomen te goeder trouw verkregen». De aanleiding tot de actie is dus toch een bijzonder geval. En zou de strekking hier slechts neêrkomen op eene »sententia declaratoria»? Men kan zich zelfs voorstellen, dat de sententia declaratoria, in het geval van 618 geheel en al overbodig zou kunnen zijn. Iemand, die een huurder tot ontruiming aanspreekt, treedt op, als bezitter, maar niet met de actie van 606. De huurder kan beweren, dat de huurtijd nog niet is verstreken, hetgeen de eischer ontkent. Herstel kan hier noodig zijn, maar geene handhaving. Het laat zich ten minste moeilijk denken, dat iemand met het oog op de verjaring, deze interruptie zou kunnen te pas brengen.

Mr. KAPPEIJNE, die aan eene sommatie de kracht toekent van stoornis in het bezit, zou niet staande houden, dat de actie van 618, alleen in de wet voorkomende, ook tegenover *deze* stoornis, als ze zoo genoemd mag worden, een rechtsmiddel zou opleveren. Nu behoeft men niet eens zoover te gaan, om aan de actie van 606 een reden van afzonderlijk bestaan te kunnen toekennen.

Men denke zich het volgende geval: Iemand, die, als erfgenaam, hier te lande een huis bezit, verhuurt dit, in het buitenland vertoevende. De huurder, op het punt om naar elders te vertrekken, verkoopt dit huis, zich voor erfgenaam uitgevende. De koper neemt dit huis tot zich, gedraagt zich als eigenaar daarvan, maar laat het voorshands onbewoond. De erfgenaam verschijnt korten tijd, nadat dit alles geschied is. Hij weet zich toegang tot het huis te verschaffen zonder geweld; hij laat daar goederen inbrengen; hij is dus feitelijk wederom bezitter. De koper, die het huis, gedurende korten tijd, in zijn macht heeft gehad, kan nu als stoorder worden beschouwd, maar niet als bezitter. Voor den erf-

genaam kan het wenschelijk zijn, *met het oog op de verjaring*, eene rechtsvordering tegen hem in te stellen. Het geval van 618 doet zich evenwel niet voor. Wat hij noodig heeft is slechts eene *sententia declaratoria*. Hiertoe dient nu juist de actie van 606.

Zoo nu, in de boven omschreven omstandigheden, de kooper een gedeelte van het huis ontoegankelijk heeft gemaakt en dus nog in zijn macht houdt, heeft ook hij redenen, om tot de laatstgenoemde actie zijn toevlucht te nemen. De rechter kan dan tot sequestratie of toekenning van bezit bij voorraad overgaan. Nu zal dus de actie van 618, voor ééne der partijen, of voor beide, noodig worden. Ook dit hulpmiddel kan onvoldoende zijn. De rechter zal dan moeten verklaren, dat de voorloopige toestand, niet kan vervallen, alvorens er geprocedeerd is ten *petitoire*. Dat eene »verwijzing ten *petitoire* op grond van *non liquet*» met rechtsweigerig gelijk zou staan, zooals Mr. KAPPEINE beweert, zou juist zijn, in geval de rechten aan het bezit verbonden niet beschouwd werden, als rechten, waar een sterker recht boven staat.

Ook de bepaling, omtrent de algemeenheid van roerende zaken, zou bij deze opvatting beteekenis kunnen erlangen, maar niet, als men ze betreft op eene actie tot herstel. Hetzelfde geldt van art. 613. Zelfs de moeilijkheid, die men heeft met het zoogenaamde *precarium*, waarop zou gedoeld worden in 613b, zou uit den weg kunnen geruimd worden, mits men uitsluitend denke aan eene actie tot handhaving.

Ik kan uit het betoog van Mr. KAPPEINE niet opmaken, dat handhaving van het annale bezit de stellige wil is des wetgevers. Het bewijs is niet geleverd, dat deze wil »uit de geschiedenis onwedersprekelijk blijkt». Ook komt het mij voor, dat men wel, zonder de leer van het annale bezit te aanvaarden, »in de bepalingen der wet zamenhang zou kunnen brengen». Ik geloof zelfs dat het »weêrvinden der trekken van een stelsel» vergemakkelijkt zal worden door *deze* leer te verwijzen naar de »rariteitenkamer» der »regtsoudheden».

Het is toch wat duur, om zoo vele artikelen te doen vallen, ter wille van ééne geliefkoosde meening. Het is niet billijk, om eene leer met inconsequenties te verdedigen en den wetgever te beschuldigen van het hinken op twee gedachten. »Slaafsche navolging» van POTHIER, een hechten aan verouderde begrippen! — het

was niet voor de laatste maal, dat dit den wetgever werd ten laste gelegd. Maar . . . deze beschuldigingen mogen niet dienen, om aan eene oudheid nieuw leven te geven.

Ik kan hiermede van het annale bezit nog geen afscheid nemen. Ook Prof. LAND heeft zich de zaak aangetrokken. Het is der moeite waard zijne uiteenzettingen in oogenschouw te nemen.

Zooals ik reeds te kennen gaf, is het uitgangspunt van dezen Hoogleeraar de omschrijving van het *bezit* als *een recht*.

Op blz. 53 der »Verklaring» dl. II lezen wij:

»Onder bezit is te verstaan de uitoefening van een *recht*, in dien zin, dat men het op eigen naam voor zich uitoefent».

De vraag is, wat wordt hier bedoeld met het woord recht? Mag gezegd worden, dat een bezitter, die optreedt, alsof hij eigenaar ware, het recht van eigendom uitoefent? Men zou toch kunnen in het midden brengen: iets anders is *het zich gedragen*, alsof men een recht uitoefent, iets anders is het uitoefenen van een recht. Toch schijnt het de bedoeling van den schrijver te zijn, — want iets verder lezen wij: »Dit bezit betreft den eigendom en, behoudens enkele uitzonderingen, de verdere zakelijke rechten».

Maar, *nog verder*, staat te lezen: »Daarbij bestaat het bezit, als het minder volkomene recht, met rechtsmiddelen van mindere kracht, dan die van dien eigendom en de verdere zakelijke rechten, maar toch evenzeer recht op de zaak als die eigendom en verdere zakelijke rechten».

Wij krijgen dus te lezen, dat de bedoelde uitoefening van een recht ook zelve een recht is. Misschien is het billijker om aan te nemen de bedoeling, dat men hier te doen heeft met *een recht op de uitoefening van een recht*. Het eerste recht is dan het minder volkomene, met rechtsmiddelen van mindere kracht, dan die van het tweede. Wat men gewoonlijk »*bezitrecht*» noemt is dus, volgens Prof. LAND de uitoefening van een recht, — *niet*, die handelingen te zamen genomen, die bij de uitoefening eener heerschappij, die, al of niet, rechtens bestaat, rechtmatig kunnen zijn. Dit wordt bevestigd door de woorden: »het zoogenaamde bezitrecht is het bezit zelf, zooals het in werking treedt».

Als het bezit dus zelf een recht is, dan bestaat er ook niet *meer* grond zich te bekommeren, om »de overweging door welke de wetgever werd geleid, toen hij er die kracht aan toekende», dan

dit het geval is t. a. van het eigendomsrecht en van alle andere rechten. Ook dit recht zal zijne verklaring moeten pntten uit de algemeene beginselen, die de wetgever voor het vermogensrecht heeft willen aanvaarden. Deze verklaring wordt evenwel *niet* geleverd met te zeggen, dat »de bescherming van het bezit voldoende grond kan vinden in de erkenning van bestaande toestanden”. Men zou hieruit afleiden, dat *handhaving* van het bestaande het doel is van het recht en niet, *verbetering*. Het recht veronderstelt voortdurende verandering en begunstigt ze. Het scheppen van vaste of duurzame vormen is niet *handhaving* van het bestaande; eerder verbetering daarvan. — Ik zou de laatste zinsneden achterwege hebben gelaten, als de schrijver zijn woord gestand had gedaan, om niet te trachten »de veelbesproken vragen omtrent de gronden van het bezitrecht te beantwoorden”. Daar de zaak nu toch in behandeling genomen is, bestaat er ook aanleiding om te vragen: Is er werkelijk tegenstrijdigheid — zooals schrijver te kennen geeft — tusschen de opvatting: »het bezit is een afspiegeling van den eigendom” en het »dominium rerum ex naturali possessione coepisse”? Mij dunkt, men kan toch meenen, dat de eigendom *historisch* uit het bezit moet worden verklaard, en tevens, dat *thans* het bezit alleen beschermd wordt ter wille van den eigendom. — Ik wil hier niet mede zeggen, dat de laatste opvatting, omtrent het doel van het bezitrecht, de juiste is.

De vraag naar het doel — ook als men het bezit beschouwt als een recht, — zal wel *hierom* zoo moeilijk te ontwijken zijn, omdat men te doen heeft met een zoo opvallend verschijnsel.

Twee rechten, ten aanzien derzelfde zaak, van nagenoeg gelijken inhoud. Twee rechten, waarvan het eene zooveel krachtiger is dan het andere, en die toch naast elkaar kunnen bestaan. Twee rechten, waarvan het eene het andere kan overwinnen, terwijl toch ook dat andere het eene op den duur kan vernietigen. (Het laatste zou door Prof. LAND ontkend worden: hij zegt uitdrukkelijk op blz. 57 aanm. 2: »de usucapio geeft eerst recht als de eigendom vervalft”. Ik begriip niet, hoe deze stelling verdedigbaar zou kunnen zijn.)

Moet men nu nagaan, of eenig voorondersteld doel zich met de bepalingen der wet vereenigen laat, zoodat het ook, als een sleutel, op die bepalingen zal kunnen dienen? Of moet men den wetgever overgeleverde begrippen van Romeensch of Germaansch recht trachten op te dringen? Men zou zeggen, dat Prof. LAND van de laatste meening was: »Wij moeten in het oog houden, dat de Romeinsche possessio

en het Germaansche bezit onderling niet gelijk staan, en dat, bij de verklaring onzer bepalingen, wél moet worden in het oog gehouden, of zij van Romeinschen of Germaanschen oorsprong zijn." Volgens Germaansch en Fransch recht, bestond het recht, dat bezit wordt genoemd, eerst dan, als de heerschappij een jaar geduurd had. »Het komt" Prof. LAND »voor, dat dit ook voor ons recht moet worden aangenomen." Het komt hem zoo voor, niettegenstaande »nergens dit vereischte," in onze wet, »uitdrukkelijk wordt gesteld." Maar onze possessoire actie is van grooter kracht, dan het Romeinsche interdict en ook de geschiedenis onzer bepalingen wijst op een oorsprong uit het Oud-Fransche recht.

Dit neemt niet weg, dat ook, volgens denzelfden schrijver, de Romeinsche possessio bij ons geldt.

De m. i. voornaamste reden, die aangevoerd wordt, om het annale bezit aan te nemen, is wel dat, *zonder dit*, de bepalingen der wet niet te plaatsen zouden zijn. In hoeverre, bij de laatste beschouwingswijze, de plaatsing wél mogelijk is, dient te worden nagegaan.

De 1ste afdeeling: »*van den aard van het bezit en de voorwerpen die daarvoor vatbaar zijn*" (art. 585—593), schijnt inderdaad weinig bezwaar op te leveren. Maar merkwaardig is het, dat de aard van het bezit, als een »recht" en de tijdsduur die het feit een recht moest doen worden hier geheel en al niet in aanmerking komen. Wél, daarentegen, wordt op blz. 60 en 61 gesproken van feitelijke macht en heerschappij, waar men dan ook door de betrokken artt. toe genoodzaakt wordt.

De opvatting, dat deze artt. tevens toepasselijk zouden zijn op het zoogenaamde »bezit van rechten" — niettegenstaande in de artt. 587 en 588 gesproken wordt van eigendom en eigendomsverkrijging — maakte het natuurlijk noodig, om te doen opmerken: »dat in menig geval de feitelijke macht zich bijna tot niets zal bepalen" (blz. 60). Deze opvatting wordt ook door andere schrijvers gedeeld.

Dat men eene heerschappij te goeder en te kwader trouw kan uitoefenen levert geen bezwaar voor ons denken op. Maar het bezit is nu immers een recht? Zou niet eenige verduidelijking te pas komen?

Ik kan niet inzien, dat andere schrijvers, die het bezit, op zich zelf, geen recht willen noemen, de artt. minder goed hebben weten te plaatsen. Ja zelfs, als men in aanmerking neemt, dat de schrijver van het Nederlandsch Burgerlijk Recht, Mr. DIEPHUIS, art. 592 *in zijn geheel*, overneemt en Prof. LAND er twee belangrijke uitdruk-

kingen uit wil schrappen (blz. 61), dan moet men aan eerstgenoemden, in dezen, zelfs den voorrang toekennen.

Dat intusschen de woorden, »voor zich zelve» in art. 592, bij de bestreden zienswijze, aanstoot moesten geven, ligt voor de hand. Mr. DIEPHTUIS neemt aan, dat hier bedoeld wordt: de huurder kan *niet* voor zich zelve, door eigen wil of enkel tijdsverloop een nieuw bezit doen ontstaan, maar *wél* voor een ander. Prof. LAND kan dit niet overnemen. Immers, het annale bezit ontstaat nog niet door de daad van een ander.

Als het bevestigend antwoord niet te onwaarschijnlijk ware, dan zou men willen vragen: is het wellicht de bedoeling van den schrijver der »Verklaring», dat, bij de artt. van de 1ste afdeling, de wetgever slechts heeft gedacht aan de Romeinsche possessio en vervolgens het bezit gaat bespreken, in een anderen zin?

Of een bezit te goeder trouw nog later als een bezit te kwader trouw beschouwd kon worden, bij de Romeinen, is, in ieder geval betwistbaar. Prof. LAND (blz. 62) neemt — zooals trouwens ook andere schrijvers — een bezit te goeder trouw aan, dat in kwade trouw kan verkeeren. Daarentegen, wat mij nog al willekeurig toeschijnt, wordt niet aangenomen dat ook kwade trouw in goede trouw kan veranderen. De letterlijke opvatting van de artt. 587 en 588 geeft tot deze zienswijze ook aanleiding. Maar de uitdrukking van art. 592, dat men het »begin» van zijn bezit niet door »eigen wille» kan veranderen, komt aldus niet tot haar recht.

Hoe is het met de »plaatsing» der artt. van de tweede afdeling (artt. 594—603)?

Het begin is zeker niet gunstig. Reeds het eerste artikel mocht vallen, wegens overbodigheid (blz. 65 aanm. 1). Want reeds »uit het wezen van het bezit volgt, dat men het bezit verkrijgt, door de zaak in zijne macht te brengen, met den wil om haar te hebben voor zich op eigen naam.» Men zou hier uit afleiden, dat de annaliteit *niet* tot het wezen behoort. Maar dan is het ook onbegrijpelijk, dat de wetgever op dit accidens niet heeft gewezen.

Niet beter gaat het met het eerste lid van art. 595; dezelfde grond van overbodigheid bestaat ook hier. Maar, uit aanm. 3 van blz. 65 en uit blz. 442 van dl. I der »Verklaring» zou men toch geneigd zijn af te leiden, dat schrijver de bepaling als onmisbaar beschouwde. Terecht, als men de *hier* bedoelde »zinneloozen», in

het algemeen met krankzinnigen gelijkstelt. Als daad en wil (blz. 66) voldoende kunnen zijn, om iemand bezit te verschaffen, dan zie ik niet in, dat ook niet sommige krankzinnigen bezit zouden kunnen verkrijgen.

Bij dit alles dient in aanmerking genomen, dat Prof. LAND de vraag, op *welke wijze* bezit wordt verkregen als van minder gewicht beschouwt, »daar' voor de possessoire actie alleen vereischt wordt het hebben van bezit." Ik zou hier echter tegenover willen stellen, dat — hetzij men annaal bezit, al of niet, een vereischte acht — het tijdstip, van wanneer af bezit aanwezig was, toch van belang kan zijn. Dit tijdstip nu kan niet bepaald worden, als het niet zeker is, of zekere daad als bezitsverkrijging kan worden beschouwd. Als de artikelen 595 en 596 er niet waren, dan zou men misschien geneigd zijn om aan te nemen, dat eerst, door een ratihabitio van een voogd of lastgever, bezit was verkregen.

Het is intusschen de vraag, of ook hier niet het doel van den schrijver bovenal was: te doen weten, dat de wetgever in de artt. 594—596 heeft willen spreken van de Romeinsche possessio. Men zou het kunnen afleiden uit de woorden van blz. 69: »Voor de verkrijging van het annale bezit gelden, uit den aard der zaak, eenigszins andere regelen."

De bedoeling zou dan zijn, dat de wetgever twee soorten van bezit dooreen heeft gemengd. De vraag, tot welke der beide soorten eene bepaling behoort, zou moeten worden beantwoord uit het Fransch-Germaansche of wel uit het Romeinsche recht. Dit geldt dan natuurlijk ook van die bepalingen, waarbij wordt uitgemaakt, wat, tengevolge van het bezit, rechtens kan geschieden. M. a. w. onze wet moet verklaard worden uit een vroeger recht, en aan den wetgever wordt het vermogen ontzegd, om een gewijzigd stelsel te hebben ontworpen. Men klampt zich zoodoende vast aan de historische feiten, maar men verzuimt op te merken de historische ontwikkeling.

Met art. 597 zijn wij nu, volgens Prof. LAND, op het gebied van het annale bezit aangekomen. Immers, in de bepaling, dat ook het *bezit* van den erflater overgaat op den erfgenaam, ligt eene duidelijke afwijking van het Romeinsche erfrecht t. a. der possessio Art. 880, »de erfgenamen treden van rechtswege in het bezit der goederen, rechten en rechtsvorderingen van den overledene," zou op het bezit van zakelijke rechten niet van toepassing zijn. »Indien wij evenwel in het oog houden, dat onze wetgever het annale bezit

overnam, dat veel meer, dan de Romeinsche possessio nadert tot het petitoire recht, dan is het alleszins verklaarbaar, dat dit bezit overgaat, als de andere bestanddeelen van het vermogen." (blz. 70) Maar als dan — zou men kunnen vragen — art. 597 reeds in 880 ligt opgesloten, zou het dan ook niet overbodig moeten heeten?

Dit zal men, met den schrijver het eens zijnde, ook wel moeten aannemen van art. 598. Ware hier sprake van de feitelijke macht over eene zaak dan, zou het noodig kunnen zijn *hierop* te wijzen: met het ophouden der macht is de vroegere machthebber geen bezitter meer, herstel zal dus noodig zijn of wederinbezitting, voor zoover mogelijk. Nu echter is het artikel eenigszins hinderlijk.

Ook art. 599 baart eene moeielijkheid: Terwijl voor de overdracht der andere zakelijke rechten bepaalde formaliteiten zijn voorgeschreven, is dit t. a. van het zakelijke recht »annaal bezit" niet geschied. Of echter annaal bezit, als zoodanig wel wordt overgedragen, zal de praktijk moeten leeren. »Men houde in het oog," wordt gezegd, op blz. 71, dat hier sprake is niet van de levering der possessio maar van de overdracht van het annale bezit." Men zou nu ook kunnen denken aan iemand, die door toeëigening een goed had verkregen en het na een half jaar, verkooft. Is nu de nieuwe verkrijger door overdracht bezitter geworden, of niet? Deze vraag zou toch, bij uitwinning, van groot belang kunnen zijn.

Art. 600 zal wel evenzeer gelden voor de possessio, als voor het annale bezit.

Anders is het met art. 601a n°. 1 en 601c. Hier, en in 603, vindt de bestreden leer haar vasten bodem.

»In geval het bezit door een ander wordt verkregen, buiten onzen wil, doet het nieuwe bezit noodzakelijk het oude eindigen; maar dit kan altijd nog geacht worden voort te bestaan, totdat »het nieuwe bezit een aanvang nam". (blz. 73). Dit laatste geschiedt, eerst dan, wanneer de nieuwe machthebber het genot, gedurende den tijd van een jaar, gerustelijk heeft behouden. — Men kan toegeven, dat dit uit de genoemde artikelen, *op zich zelven*, zou moeten worden afgeleid. Maar men zou ze dan ook moeten losrukken uit een verband, waarin ze kunnen geplaatst worden, mits men zich aan de traditie niet al te angstvallig vasthoude. Het »bezitten" dat men, op grond van art. 601, aanvaardt, is niet het »bezitten" van art. 585. De bezitsverkrijging zou niet dezelfde zijn als die van art. 594. Uit art. 601 zelve zou men moeten afleiden, dat »het zich in bezit stellen" geen bezit verschaft. Ook

het »verkrijgen door de daad» van art. 595*b* zou onmogelijk zijn. Dat men ook met de derde afdeling in strijd zou kunnen geraken zal nader moeten worden aangetoond. — Tot deze afdeling zou ik nu over kunnen gaan, vermits artt. 601 n°. 2 en 602 voor de leer van het annale bezit van geen belang zijn. Maar — in 't voorbijgaan — zij nog aangestipt, dat Prof. LAND wat al te vrij omgaat met art. 2014*b*. Iemand, die eene roerende zaak heeft verloren, of wien iets is ontvreemd, kan, volgens dit art., gedurende drie jaar, de zaak, *als zijn eigendom*, terug vorderen. De gecursiveerde woorden mogen niet al hunne beteekenis verliezen. Dit zou toch geschieden, als men de actie ook ging toekennen aan een bruikleener of huurder; aan iemand dus, die het eigendomsrecht van een ander had erkend en wien een »tibi non competit actio» zou worden tegengeworpen.

Het opschrift der 3de afdeling (art. 604—624) zou overweging verdienen: De uitdrukking »voortvloeien» uit het bezit, zou het laatste kunnen doen beschouwen, als een recht, waardoor verschillende handelingen rechtens mogelijk worden gemaakt. Daarentegen, zou de vermelding van rechten, tegenover de uitdrukking »bezit», de meening aannemelijk kunnen maken, dat het laatste, op zich zelf, geen recht is. Het eerstgenoemde argument is door Prof. LAND niet gebruikt.

Dat er, in de derde afdeling, veel overtolligs voorkomt, wordt algemeen erkend. Maar, terwijl men die overtolligheid, bij eene andere opvatting, slechts aan vijf, zes of zeven artikelen behoeft ten laste te leggen, wordt, door de voorstanders van het annale bezit, de wet inderdaad op de meest radicale wijze besnoeid.

Om te beginnen met de artt. 604 en 605, die gevoegelijk — ook volgens de meening van Prof. LAND — tot één art. hadden kunnen worden samengetrokken. Van de opsomming, die hier gegeven wordt, blijft nu niets over dan »het recht om ten possessoire te aageeren». Daar dit recht toch in de artt. 606, 618 en 619 nader omschreven wordt, volgt, dat de beide bepalingen wel in haar geheel hadden kunnen worden gemist.

Natuurlijk! wanneer er een recht is, dan kan het noodig zijn om te zeggen, *hoe* de inhoud is, — men behoeft niet te verklaren, *dat* er een inhoud is. Nu is dit »*hoe*», afgezien van het agcren ten possessoire, volgens Prof. LAND, op zich zelf duidelijk. Het volgt uit »de feitelijke heerschappij». Maar zeer terecht wordt, in aanm. 1 blz. 81, door denzelfden schrijver, gevraagd: »Heeft de

regel (dat de bezitter bij voorraad als eigenaar wordt aangemerkt) misschien nog verdere strekking" ? n. l. zal ook tegenover derden de bezitter als eigenaar gelden, b. v. bij burendrecht of bij eene actio negatoria ?" »Geheel ongepast ware het niet", wordt nog geantwoord, Maar als een bezitter, zonder eigendomsbewijs te leveren, eene negatoria of confessoria mag instellen, dan moest dit toch worden te kennen gegeven. Hetzelfde geldt wel t. o. van het genieten der vruchten. Geniet de bezitter de vruchten, volgens overeenkomst ? Neen. Volgt het recht, om vruchten te genieten uit eenig lijdsverloop ? Neen. Behoeft het onder de macht brengen van eene zaak dit recht op te leveren ? Neen. Pleegt de bezitter dan eene onrechtmatige daad ? Neen. Waarom niet ? Het antwoord moet wel zijn: tengevolge der artt. 604 en 605, n°. 3 en n°. 2.

»De possessoire actie" (van art. 606) heeft onroerend goed tot voorwerp". (blz. 82.) De algemeenheid van roerende zaken wordt hier buiten beschouwing gelaten. Volgens Prof. LAND kan hier slechts bedoeld worden »het gezamenlijk roerend goed, dat tot een vermogen behoort". Hij acht de bepaling, hiertoe betrekkelijk, van »weinig practisch belang."

De artt. 610, 611 en 612 moeten vallen als overbodig; dit volgt uit hetgeen gezegd wordt en kan, dunkt mij, ook niet worden tegengesproken. Ook art. 607 zou men geneigd zijn onder dezelfde klasse te rangschikken. De leer van het annale bezit brengt echter meê, den inhoud van dit art. tevens af te keuren. Immers »deze bepaling is eerder op hare plaats bij de possessio" (blz. 83.)

De inhoud van art. 609 wordt, naar het mij voorkomt, juist weêrgegeven. Zou het evenwel niet van belang kunnen zijn er op te wijzen, waarom dit art. juist voorkomt onder den titel van bezit ?

Van groot belang is het nu, uit te maken, wat onder »stoornis" moet worden verstaan.

Reeds op blz. 73 werd »stoornis" gelijk gesteld met een verlies der heerschappij, dat nog geen jaar geduurd heeft. Want alsdan zal de possessoire actie van den bezitter strekken »tot handhaving in zijn bezit". Op blz. 84 wordt gezegd: »Men mag dus aannemen dat onder stoornis valt, zoowel het zelf uitoefenen van eenige macht, als ook de enkele verhindering voor den bezitter, om de volle macht uit te oefenen". »De stoornis kan verder het bezit, in zijn geheel of ten deele treffen". Daar, volgens aanm. 1 van blz. 84, ook tegen iemand, die appelen uit een boomgaard heeft gestolen,

de actie van 606 niet zou zijn uitgesloten, kan men aannemen, dat het schrijvers bedoeling is, de actie toe te kennen, zoowel, wegens het verlies der heerschappij, als, wegens enkele onrechtmatige daden.

Waartoe, wegens laatstgenoemden, ook nog eene bezitsactie noodig is zou moeten worden duidelijk gemaakt. En, als, wegens het verlies, de actie van 606 kan worden ingesteld, dan doet zich de vraag op: waartoe de actie van 618?

»Men kan», antwoordt de schrijver (blz. 88 en 89), »in het algemeen deze actie van art. 618 als de aanvulling beschouwen van die van art. 606, of wel beiden zich voorstellen, als ééne actie, die in verschillenden vorm zich voordoet, naarmate de stoornis van het bezit meerderen of minderen omvang had».

Als ik wel begrijp, dan zou dus, na het verlies van een tuin of boomgaard, de actie van 606 gelden, maar, na het verlies van een geheel erf, de actie van 618. Het is wel goed van den wetgever, om de mate van het verlies zoo in aanmerking te nemen. Maar welk resultaat heeft deze zorg eigenlijk opgeleverd?

»In verschillenden vorm doen zich de acties voor», is het antwoord. Ik zie alleen, dat in 618 gesproken wordt van »verlies» en in 606 niet. Hierop zal schrijver toch wel niet willen drukken? Want, in rechtskundigen zin, bestaat, naar zijne meening, volgens 604 n°. 1, in het geval van 618, geen verlies.

Als men het verschil tusschen de acties van 606 en 618 tracht te verduisteren, dan wordt ook geen antwoord gewenscht op de vraag, waarom de bepalingen van 613 wél gegeven zijn, naar aanleiding van *stoornis* en niet, naar aanleiding van *verlies*. Toch zou het van belang kunnen zijn hierop te letten. Art. 132a B. R. laat geen betwijfelen toe, dat met den houder van art. 618 ook bedoeld is de eigenaar. Het woord »houder» sluit ook, in zijne algemeene beteekenis, niemand uit. Maar art. 613a spreekt niet van een houder, doch van een stoorder. Ook tegenover den eigenaar — stoorder wordt hier de bezitter ontvankelijk verklaard. Hij mag »handhaving» vorderen. Zou daar niet in liggen opgesloten, dat hij, de feitelijke macht heeft? Ook in het tweede gedeelte van 613 wordt gesproken van iemand, die iets »verkregen» heeft. Het in verband brengen van dit tweede gedeelte met art. 618 zou toch tot eenig terugdeinzen kunnen aanleiding geven:

Hij, die een bezit ter bedde van iemand had, was houder van den laatsten. Behoefte het betoog, dat hij geene possessoire actie tegen

hem kan instellen? Als de oorzaak van dit bezit intusschen veranderd mocht zijn, dan is het ook geen bezit »ter bede" meer. »Heimelijk" bezit zal toch kennelijk geworden moeten zijn; anders is het niet noodig, om te bepalen, dat zoo iemand geene possessoire actie kan instellen. Wat nu geweld betreft: had hij, tegen wien dit geweld gepleegd is, geene voldoende rechtsmiddelen? Is geweld niet, over het algemeen, gemakkelijk te bewijzen? Waarom, aan den geweldenaar alle possessoire acties toe te kennen en tevens ze, tegenover één persoon, niet te doen gelden?

Alles leidt er toe, om aan te nemen, dat de wetgever, bij 613b, gedacht heeft aan bijzondere omstandigheden, die zich, *na*, of *tijdens* eene stoornis, kunnen voordoen. Van belang is het, hier ook te letten op art. 616. »Het bezit wordt gerekend steeds bij hem geweest te zijn, die het recht van *bezit* niet verloren hebbende, *daarin* door den rechter is gehandhaafd geworden, behoudens hetgeen nader omtrent de vruchten is bepaald."

Het woord »*daarin*" kan op het woord »*bezit*" betrokken worden; dit geeft zelfs den meest gezonden zin. Wij zien dan eene heerschappij, die, na de stoornis, bestaat; dus iets geheel anders, dan het geval van 618.

Zeer vruchtbaar schijnt mij toe, de opmerking van Prof. LAND op blz. 87, naar aanleiding van art. 616.

»Het (hezit) wordt tengevolge van (de) uitspraak (des rechters) geacht niet gestoord te zijn geweest, wat gewichtig kan zijn, in verband met de verjaring". Zou hier niet de eigenlijke reden zijn aangegeven, waarom handhaving te pas komt.

Men moet, volgens art. 614, met de actie tot handhaving optreden, binnen een jaar, na den aanvang der stoornis. Zoowel voor de niet-voorstanders van het annale bezit, als voor de voorstanders, is deze regel even duidelijk. De eersten hebben uit 601 n°. 1 opgemaakt, dat, als de stoornis een jaar mocht duren, ook het bezitrecht verloren gaat; de actie kan dan niet meer worden ingesteld. Was dit niet het geval, dan zal men, met het oog op de bewijsbaarheid der stoornis, zich toch met het instellen der actie moeten haasten. — De laatsten, de voorstanders, laten, door het voortduren der bedoelde stoornis, gedurende een jaar, het bezit vervallen. Na het ophouden der stoornis, binnen het jaar, kunnen ook zij, met het oog op de eigendomsverrijging, door verjaring, het instellen der actie, voor wenschelijk houden. Het is evenwel mogelijk, dat Prof. LAND, op de blz. 86 en 87 wil te kennen geven, dat, als, *na* het ophouden

der stoornis, zonder tusschenkomst des rechters, een jaar verloopen is, het bezit geene handhaving meer noodig heeft. Dit kan ik niet inzien: De verjaring cischt ongestoord bezit, *niet* gedurende een jaar, maar gedurende eene *reeks* van jaren.

Op te merken valt nog, dat de eisch, om de actie binnen het jaar in te stellen, t. a. van het geval van 618, afzonderlijk in de wet voorkomt, Hetzelfde geldt van de bepalingen, omtrent de vruchten. Wel waarschijnlijk dus is het, dat de wetgever heeft gedacht aan *verschillende* acties.

Met Prof. LAND's verklaring van art. 615 kan men het eens zijn. De handhaving komt neêr op eene erkenning en het bezit wordt door de uitspraak des rechters niet geacht gestoord te zijn geweest:

Anders is het met art 617: In de »Verklaring» wordt dit artikel beschouwd als een, dat eigenlijk niet in den titel van bezit thuis behoort. Het zou slechts te pas komen, wanneer de partijen, »na de vruchteloze procedure ten possessoire, tot een geding ten petitoire overgingen.» Mij dunkt, als men de acties van 606 en 618 behoort uit elkaâr wil houden, dan zou de vraag kunnen gesteld worden, of dit art. niet geschreven is, met het oog op bijzondere omstandigheden, die zich bij de actie tot handhaving kunnen voordoen?

De beslissing op de actie tot handhaving kan moeilijker zijn, dan die op de actie tot herstel. In het geval van 617 zijn er twee, die beweren bezitters te zijn, ook in feitelijken zin. In het geval van 618, daarentegen erkent de eene partij, *in feitelijken zin*, geen bezitter te zijn. Deze, de eischer, heeft dus slechts te bewijzen, dat hij bezit had en dat zijn bezitrecht nog niet is verloren. Hij zal het proces winnen, wanneer niet de andere partij een nog ouder bezitrecht heeft. Bij de actie tot handhaving, van weêrskanten ingesteld, zou voor den rechter wel eens geene reden kunnen bestaan om aan de eene partij, hoven de andere, den voorrang toe te kennen. Zou nu de sequestratie, of het bezit bij voorraad, niet kunnen dienen om te dwingen tot de actie tot herstel? Zijn de verhoudingen zóó verward geraakt, dat, ook hierop, geene beslissing mogelijk is, waarom zou de rechter niet kunnen verklaren, dat niet anders kan geageerd worden, dan ten petitoire?

De bepaling van 618 schijnt, voor Prof. LAND, wel geene andere beteekenis te hebben, dan dat ze zou kunnen dienen als bewijfsplaats voor het annale bezit: »Het komt mij voor» — zoo lezen wij op blz. 83 aanm. 3 — »dat deze bepaling wel een van de krachtigste bewijzen oplevert, dat hier het annale bezit, althans niet de

possessio werkt. Op de possessio was gegrond een interdict, dat gold tegen hem, die het had ontnomen. Nu onze possessoire actie zooveel meer kracht heeft, nu moet haar grondslag wel een andere zijn, dan de Romeinsche."

Voor den wetgever bestond dus slechts een alternatief: Of het Romeinsche recht, óf het Fransch-Germaansche! Jammer maar, dat de Hollandsche taal niet schijnt te hebben toegelaten, om het verschil van begrippen door eene gepaste woordenkeus weér te geven.

Bij het artikel, dat onmiddellijk op 618 volgt, en er, bij wijze van tegenstelling, nauw mede verbonden is, moet wederom overgesprongen worden op de possessio. Het derde lid zou in dezen van belang kunnen zijn: »Om in die rechtsvordering ontvankelijk te zijn behoeft de aanlegger slechts de daad der gewelddadige ontzetting te bewijzen." Dus, zou men kunnen zeggen: hij behoeft geen annaal bezit te bewijzen. Hier staat echter tegenover, dat de bepaling ook eene andere uitlegging toelaat. Men zou b.v. kunnen aannemen, dat huurders en andere bloote houders, niet door derden met eene exceptie van onbevoegdheid kunnen worden afgewend. Dat zij, ook tegen hem, wiens macht zij vertegenwoordigen, de actie zullen kunnen instellen, komt mij onwaarschijnlijk voor, met het oog op de artt. 622 en 623. Overigens is ook Prof. LAND van de meening, dat de strekking der actie dezelfde is, als die van 618. Art. 622 geldt óf voor beide actiën, óf alleen voor die van 619. Ook hier is, nevens herstel, handhaving in een bezit. Als men nu in aanmerking neemt, dat in art. 623 de bezitters van beide actiën geheel en al gelijkgesteld worden, zou het dan niet wat gewaagd zijn, om aan verschillende begrippen te denken?

Voor het instellen der beide actiën is voorts dezelfde termijn bepaald in 621.

Voor Prof. LAND zou het een belangrijk argument omtrent het wezen der actie van 619, kunnen zijn, dat het interdictum unde vi (volgens aanm. 4 van blz. 90), nog na een jaar bleef bestaan.

Twee artikelen zijn er bovendien nog, die in dit leerboek, als overbodig worden beschouwd; ofschoon de leer van het annale bezit er niet bij ter sprake komt: de artt 620 en 624.

Van art. 620 wordt zelfs gezegd, op blz. 92: »Er blijft dus niets anders over, dan de bepaling, als ongeschreven te beschouwen."

Het komt mij voor, dat, door inlassching van een paar woorden, — die als overbodig zouden kunnen beschouwd zijn, — veel kan worden goed gemaakt. — Als men het artikel aldus leest:

»Diezelfde rechtsvordering kan worden aangevangen, tegen alle degenen, die zich, »bezitters" te kwader trouw »zijnde," van het bezit hebben ontdaan;" —

en men, bij het woord »kwade trouw" minder wil denken aan eene later verkregen kennis, dan aan de omstandigheden, waaronder het bezit is verkregen, —

dan zou de bepaling toch, voorzeker, als belangrijk kunnen worden beschouwd.

Van art. 624 zou toch kunnen gezegd worden, dat mogelijk misverstand, omtrent de toepasselijkheid der actie van art. 1401 hierdoor wordt voorkomen.

De leer van het annale bezit, zooals ze bij Prof. LAND voorkomt, maakt niet aannemelijker, wat door Mr. KAPPEIJNE was geschreven.

Mr. KAPPEIJNE beriep zich vooral op de geschiedenis, Prof LAND tracht ook een steunpunt te vinden in het denken.

Maar zijne bepaling van het bezit, als een recht, dat een gevolg zou zijn van de erkenning van bepaalde toestanden, doet vele vragen ontstaan, maar maakt niets duidelijker.

De annaliteit, wordt hiermede verbonden, zonder dat ze uit den aard van het recht schijnt te volgen.

Jammerlijk is de verwoesting, die zij aanricht: Tal van artikelen moeten vallen, als overtollig. Andere worden verminkt of afgekeurd, slechts om harentwille. Nog andere vinden slechts eene verklaring, door dat men juist haar buiten rekening laat. Hare steunpunten zijn de vooronderstelde inconsequentie des wetgevers en zijn hechten aan verouderde begrippen.

Meer bevrediging schenkt het nagaan der uiteenzettingen van die schrijvers, die het hebben gewaagd aan den wetgever eigen bedoelingen toe te kennen. Zij vragen, in de eerste plaats, *welken* bestaanden toestand de wetgever, in zake bezit, heeft willen erkennen. *Deze* wordt door hen, bezit genoemd.

Niet alles, wat een gevolg van dezen toestand zou kunnen zijn, wordt door den wetgever gebillijkt. Daarom wordt, door hen, onderscheid gemaakt tusschen het bezit zelf en zijne rechtsgevolgen.

Ik heb hier vooral op het oog, hetgeen door Mr. DIEPHUIS is geleverd in zijn Nederl. Burgerl. Recht. Bij zijne beschouwingwijze krijgen de wetsbepalingen, in veel meerdere mate, kracht en beteekenis.

Ik geloof echter, dat nog meer verklaard had kunnen worden, wat thans duister is gebleven. Ik geloof, dat dit had moeten geschieden door eene duidelijke uiteenzetting van dat, wat met de rechtsgevolgen aan het bezit verbonden, werd beoogd.

Waar de wetgever een doen of laten heeft gewild, daar hebben wij een vast steunpunt voor het zoeken naar een doel of strekking. Niet, waar hij slechts omschrijvingen uit de school heeft overgenomen. Allerminst hebben wij het recht, om hem definities van eene vroegere leer op te dringen, die hij blijkbaar heeft verzaakt.

Men behoeft zich niet angstvallig te bekommeren om de vraag, of hem zulk eene strekking wel helder voor oogen heeft gestaan. Onze doeleinden worden ons eerst langzamerhand, bij het handelen, meer volkomen bewust. De handelingen mogen toch wel heeten doelmatig.

Natuurlijk zal men in aanmerking moeten nemen, of de toestanden waar de wetgever zich naar richtte, nog met de onze overeenstemmen. Maar ik geloof, dat deze overweging, t. a. van het bezit, geen bezwaar zal opleveren.

Voor alles dient zorg gedragen te worden voor behoorlijke begripsomschrijving. Prof. LAND zegt terecht (blz. 57 aanm. 3):

»Overigens zou het gewenscht zijn, vóórdat men zich in de vraag verdiept, of het bezit een recht is of een feit eerst vast te stellen, wat met de vraag bedoeld is.»

Wat met het woord »recht" in de wet is bedoeld, moet dus de eerste vraag zijn, die mij, in de volgende beschouwing, te beantwoorden staat.

II.

BEZIT EN BEZITRECHT.

Alle subjectieve vermogensrechten hebben dit gemeen, dat zij handelingen onderstellen, die veroorloofd zijn en tevens beschermd en gesteund worden door het objectieve recht. Dusdanige handelingen worden niet alleen beschermd en gesteund op zich zelve, maar ook, wat zekere onderstelde gevolgen betreft. Over het algemeen moet de handeling — zal ze rechtsoorzaak van andere handelingen kunnen zijn, — zelve hare oorzaak vinden in andere beschermde en gesteunde handelingen. Men zou dus kortelijk een subjectief recht kunnen omschrijven, als volgt:

Eene handeling, die, als gevolg, en wat hare eigene eventueele gevolgen betreft, gesteund en beschermd wordt door het objectieve recht. (Hierbij dient dan in aanmerking genomen dat het niet de bedoeling is een recht gelijk te stellen aan eene gebeurtenis. Het wezen van een recht bestaat in het veroorloofd zijn, beschermd en gesteund worden van eene handeling. De bedoeling is dus: recht = onderstelde handeling, voor zooverre beschermd en gesteund.)

Zoo komt het eigendomsrecht neêr op de eigendomsverkrijging, d. i. op eene rechtmatige handeling, die andere handelingen, rechtens mogelijk moet maken. — Tegenover eene verbindtenis, in passieven zin, staat een vorderingsrecht, in actieven zin. Dit vorderingsrecht bestaat in de rechtens mogelijke handelingen, het vorderen en het innen van een vermogensbestanddeel. Deze handelingen zijn echter slechts in zóóverre rechtens mogelijk, als ze zijn nawerkingen van de handeling, waardoor het vorderingsrecht is tot stand gekomen.

Is in deze definitie te passen het vorderingsrecht, voortspuitende uit onrechtmatige daden?

Op het eerste gezicht, zou men de vraag ontkennend kunnen

willen beantwoorden. Men zou de handelingen, *vorderen* en *innen*, kunnen beschouwen, als nawerkingen van de onrechtmatige daad van een ander. Maar het ligt niet in de bedoeling der wet *deze* daad te beschermen en te steunen.

Is evenwel dit vorderingsrecht inderdaad slechts een gevolg van de onrechtmatige daad en van de wetsbepaling, die met deze daad gevolgen verbindt?

Men heeft zich slechts de vraag voor te leggen: zou eene onrechtmatige daad, in den zin van art. 1401 B. W., ook mogelijk kunnen zijn, tegenover iemand, die geene burgerlijke rechten bezat? Mij dunkt, deze omstandigheid, onmogelijk volgens art. 2 B. W., zou ook, al dadelijk, het vorderingsrecht uitsluiten. Bovendien, art. 1401 eischt toegebrachte schade (aan eenig vermogensbestanddeel) en ook de volgende artikelen wijzen hierop. — De zoogenaamde vordering tot betering van het nadeel in eer en goeden naam geleden is, t. a. van het vermogensrecht, een hors d'oeuvre en maakt een ouderwetschen indruk. Overigens doelen de in aanmerking komende artikelen op bescherming van die handelingen, die rechte mogelijk zijn, omdat men, op rechtmatige wijze, een vermogen heeft verkregen, of handelingen, waardoor men pleegt op rechtmatige wijze vermogensbestanddeelen te verkrijgen: Door de onrechtmatige daad wordt men tot uitgaven gedwongen, men mist vrije beschikking, of wel, men mist te verwachten voordeelen.

Men dient hier in het oog te houden, dat subjectieve rechten moeten worden onderscheiden van bevoegdheden:

Wat de man mag doen, als bestuurder van de goederen zijner vrouw, wat aan den voogd vrijstaan moet, zal hij zijne plichten, als zoodanig, behoorlijk kunnen vervullen; wat aan den vader, als zoodanig, is veroorloofd, — dit alles kan beschouwd worden, als gevolg van door de wet toegekend gezag. De wet kent zulke bevoegdheden toe — niet, omdat ze de actieviteit, binnen zekere grenzen, wil steunen en beschermen — maar, omdat ze, in het belang der openbare orde, zekere verplichtingen wil opleggen en de nakoming hiervan ook mogelijk moet maken. De begrippen »bevoegdheid» en »recht» hebben dit gemeen, dat, voor bijzondere gevallen, de bevoegde en de rechthebbende de keuze hebben tusschen verschillende wegen. Maar voor den bevoegde moet het inslaan van den gekozen weg tevens plichtmatig zijn. Hij heeft de keuze, omdat de plicht slechts in algemeene termen kon gesteld worden. Zijne vrijheid is meer schijnbaar. Voor den rechthebbende komt het er slechts op

aan, dat het inslaan van den gekozen weg rechtens mogelijk d. i. veroorloofd is. Het staat hem ook vrij, geen weg in te slaan.

Het doet, aan de gemaakte onderscheiding, niets te kort, dat soms verplichtingen, en de daaruit voortvloeiende bevoegdheden, gevolgen zijn van vrijwillige handelingen: De man is, tenzij het tegendeel mocht bedongen zijn, verplicht de goederen zijner vrouw, als een goed huisvader, te besturen. Deze verplichting vloeit voort uit het tot stand komen van een huwelijk, na vrije toestemming. Hetzelfde geldt t. a. der verplichtingen, voortvloeiende uit vrijwillige zaakwaarneming voor den waarnemer. De verplichtingen, die ontstaan voor den belanghebbende, zijn de keerzijde van de vermogensrechten van anderen, hetzij van den waarnemer, hetzij van hen, met wie deze heeft gehandeld. Deze rechten laten zich weêr tot daden van rechtsverkrigging herleiden, of m. a. w., als gevolgen van deze daden beschouwen. Dit geldt ook van de handelingen verricht door hem, die in het vermogen van een ander is opgevolgd. Daar hier echter vrije beschikking, van den kant van den erflater, niet altijd kan toegelaten worden en deze ook niet altijd gevolgen zou hebben, moet de fictie te hulp komen: »le mort saisit le vif”, m. a. w. de daden van rechtsverkrigging van den erflater worden beschouwd, als daden van den erfgenaam.

Over het algemeen moet iedere daad van rechtsverkrigging, zal ze oorzaak of grond zijn van andere rechtmatige handelingen, ook zelve weder hare rechtmatige oorzaken hebben, d. i. in een subjectief recht haar grond vinden. Zoo zal de aanvaarding, bij schenking, berusten op de daad van den schenker. Deze beschikt hier over een vermogensbestanddeel, dat hij zelf eerst, op rechtmatige wijze, moet hebben verkregen. Heeft hij de zaak gekocht, dan zal de verkooper er eerst recht op hebben moeten verkregen, en zoo vervolgens.

Zoo men echter dezen cisch ten strengste trachtte te handhaven, dan zou het objectieve recht met zich zelf in strijd geraken: Het recht, dat bestemd is, om duidelijke vormen aan de menschelijke betrekkingen te geven, zou dan integendeel alles nevelachtig maken. Van geene enkele handeling zou de rechtmatigheid kunnen bewezen worden. Zorg voor het recht zou leiden tot chaotische wanorde.

Door het strafrecht wordt eene verbreking der rechtsorde ondersteld, en, in zekeren zin, gewettigd d. i. er worden rechtsgevolgen aan verbonden. Deze rechtsgevolgen zijn bovendien van zoodanigen aard, dat, zooals men het wel eens heeft uitgedrukt, het recht er

mede in eigen vleesch snijdt. Maar het doel van dit alles is toch de rechtsorde te verbeteren of te doen *worden*.

Zoo ook stelt het burgerlijk recht zich soms tevreden met bloot feitelijke betrekkingen. Het verbindt daaraan rechtsgevolgen en legt daarmede, als het ware, een bekentenis van onmacht af. Zelfs handelingen, met het recht in strijd, kunnen oorzaken worden van rechtmatige handelingen, zooals diefstal van roerend goed. Het doel is, ook hier, de rechtsorde tot volmaking te brengen: Is eenig feit, op zich zelf, hetzij eene betrekking tusschen personen, hetzij eene betrekking tusschen een persoon en eene zaak, niet als rechtsgevolg te beschouwen, er moeten toch rechten door kunnen ontstaan.

Vrije beschikking over het vermogen is een beginsel van Burgerlijk recht. Toch bestaat er tusschen ouders en kinderen een vorderingsrecht tot levensonderhoud. Toch heeft het kind de gelegenheid om de vermogenspersoonlijkheid zijns vaders, na diens dood en tegen diens wil voort te zetten. Zoo worden door het recht vermogensrechtelijke betrekkingen tusschen menschen geschapen, op grond eener andere betrekking, niettegenstaande ze eigenlijk niet zijn tot stand gekomen op de, voor het recht, meest gewenschte wijze.

Hetzelfde geschiedt, wat de feitelijke betrekkingen betreft tusschen menschen en zaken. De dief zou, door zijne handeling, het verkrijgen van een recht op de zaak onmogelijk kunnen maken. Uit het stilzitten van den eigenaar kan geene vermoedelijke toestemming worden afgeleid. Want het zou kunnen zijn, dat hij niet weet, in wiens handen de roerende zaak zich bevindt. Is hij dit te weten gekomen, dan zal, in oneindig vele gevallen, het eigendomsbewijs toch onmogelijk blijken. (Dit zou zelfs *dan* het geval zijn, als men den overgang van roerende zaken in het algemeen aan strengere vormen wilde binden — zooals bij de overdracht van schepen het geval is — wat belemmerend zou werken voor het verkeer.) Aan den anderen kant zou ook geen der latere verkrijgers het bewustzijn kunnen hebben, dat hij inderdaad een recht op de zaak bezat. Onzekerheid, omtrent het recht, in concrete gevallen, zou het recht een hersenschim doen schijnen. *Le mieux est souvent l'ennemi du bien.*

Het belang der rechtsorde zelve bracht hier te weeg, dat men in het onvolkomene der maatschappelijke toestanden eenigermate moest berusten. Dientengevolge zijn aan de verkrijging eener roerende zaak rechtsgevolgen verbonden. Men laat buiten rekening, dat

deze verkrijging eene zeer onrechtmatige daad kan zijn. De dief en de vinder kunnen zich zelve en een ander tot rechthebbenden maken. Wel is het recht, dat zij aldus tot stand helpen brengen, gedurende een zeker tijdsverloop, aan eene ontbindende voorwaarde onderworpen. Maar de optreding, van deze ontbindende gebeurtenis, is afhankelijk van de omstandigheid, of iemand kan bewijzen, én dat hij dezelfde zaak eerst had verkregen, én dat hij ze verloren had, of dat ze hem is ontvreemd. ¹⁾

Mocht een bewaarder, huurder of vruchtgebruiker zoo trouweloos zijn, om de roerende zaak weg te schenken of te verkoopen, hij zal aan den verkrijger zelfs een recht kunnen verschaffen, dat niet aan eene ontbindende voorwaarde is onderworpen. De wetgever heeft het persoonlijke vorderingsrecht, dat den voormaligen eigenaar overblijft, voldoende geacht. De bewaarder, enz worden niet als verkrijgers beschouwd. Zoo lang zij de zaak niet hebben overgedragen is, tegenover hen, opeisching mogelijk. De overeenkomst, waaraan zij zich hebben onderworpen sluit tevens in, dat zij geene aanspraak op de zaak maakten. — Het geval laat zich denken, dat, *na* de ontvangst, de huurder, bewaarder of vruchtgebruiker de zaak herkende als eene, die hem, nog geen drie jaar geleden, door diefstal of verlies, ontkomen was. Mij dunkt, hij, zal dan, tegenover de revindicatie, eene exceptie moeten hebben, mits hij bijtijds hem, voor wien hij houdt, kennis hebbe gegeven. Zijn recht is dan herboren, ook zonder dat hij eene actie heeft ingesteld. ²⁾

Men heeft hier met een bezit te doen, dat geldt als »volkomen titel», d. i., waaraan de wet zoodanige rechtsgevolgen verbindt, alsof er eene door het recht erkende daad van rechtsverkrijging hadde plaats gehad.

Bezit is macht. Beide woorden geven eene betrekking te kennen. Macht is het meest uitgebreide, het minst inhoudsrijke begrip. Bezit is eene soort van macht, en wel macht van een persoon over eene zaak.

Men behoeft deze betrekking niet in hare meest zinnelijke be-

1) Deze opvatting behoeft niet in strijd te zijn met art. 2014 al. 2, waar gezegd wordt, dat men het verlorene of ontvreemde, *als zijn eigendom*, kan terugvorderen. Hiermede zou ook kunnen bedoeld zijn, dat de actie gelijk te stellen is met een *actio in rem scripta* en de zaak wederom eigendom van den eischer zal worden.

2) Dit zou overeenkomstig zijn met wat geldt bij het bezit van onroerende goederen. De tegenspraak van den houder doet een nieuw bezit aanvangen. T. a. van roerend goed komt echter geene poss. actie te pas.

teekenis op te vatten. Dan zou ze slechts ten aanzien van *sommige* roerende zaken van toepassing zijn: Men mag zeggen, dat een goed kapitein een schip in de macht heeft, hoewel niet zonder de medewerking van anderen. Op geene andere wijze kan een zandruiter een paard in de macht hebben, toch is hij bezitter. Als dit waar is, dan is het begrip bezit ook toepasselijk bij uitgestrekte onroerende goederen, zonder dat men, met Mr. DIEPHUIS, behoeft te zeggen, dat hier de betrekking van anderen aard is.

Ook aan het bezit van onroerende goederen heeft het objectieve recht gevolgen verbonden, om dezelfde reden, doch niet in dezelfde mate. Het aantal dezer rechtsgevolgen is verschillend, naarmate men zich het begrip enger of ruimer denkt. — Bij het bezit van roerende goederen geldt ook dit laatste. De bewaarder, huurder of vruchtgebruiker kan zich niet beroepen op zijn bezit tegenover de revindicatie. Maar wél kan hij een ander tot rechthebbende maken. — Heeft de bewaarder of huurder een onroerend goed in de macht, dan kan hij zich, als zoodanig, niet verdedigen, tegen eene bezitsactie. Evenmin kan hij, als zoodanig, met iedere bezitsactie eischend optreden. Het recht, waarop men zich, tegenover hem, kan beroepen, geldt boven het feit; waaraan trouwens, ook voor hem, dit rechtsgevolg is verbonden, dat hij aan een ander rechten op de zaak kan verschaffen. Hier ligt de grond, waarom men het bezit, in juridischen zin, gewoon is te beschouwen, als voortvloeiende uit twee elementen »*corpus*» en »*animus*». Eigenlijk is er slechts een element »*corpus*»¹⁾ Maar, zoo kan bewezen worden, dat iemand zijne macht uitoefent, na erkenning van het beweerdte recht van een ander (art. 590), dan heeft die macht minder rechtsgevolgen. — De wetgever heeft, niettegenstaande de leerstellige artikelen (585—589), niet aan deze opvatting kunnen ontkomen (art. 590, 591, 592). —

Het vereischte, dat men *animus* noemt is dus slechts negatief: het ontbreken van de kennelijkheid der bedoeling, om voor een ander te bezitten. Een huisbewaarder zal het huis kunnen verhuren en dus ook de vruchten er van kunnen trekken; hij zal alle bezitsactiën kunnen instellen; (zoolang maar niet is bewezen, dat hij opgetreden is, als huisbewaarder) — al had hij ook de bedoeling het huis voor den rechthebbende te bewaren.

1) Ik bedoel hiermede, dat eigenlijk slechts aan het *corpus* rechtsgevolgen zijn verbonden: Als aan een huurder eenige *possessoire* actie wordt ontzegd, geschiedt dit, niet, op grond van zijne bedoeling of *animus*, maar op grond van eene rechtshandeling.

De *animus dominantis* wordt altijd »aanwezig geacht», waar de *animus non dominantis* niet bewezen kan worden. (Art. 590): Zuiverder ware de uitdrukking, dat men, *in 't algemeen*, den *animus domin.* buiten rekening laat. Het bezit van een huurder of bewaarder, wiens hoedanigheid kennelijk is, kan dus bezit, in engeren zin, genoemd worden. Hier is macht, met nog iets, hetwelk sommige rechtsgevolgen uitsluit. Het eenige rechtsgevolg¹⁾, dat ik genoemd heb, kan moeilijk op den naam van recht aanspraak maken. Een recht moet veroorloofd zijn en onder bescherming staan der wet. Men kan niet zeggen dat de bedoelde daad van den huurder of bewaarder, op zich zelf, door de wet onder hare bescherming wordt genomen. Anders is het met de rechtsgevolgen, die deze daad op hare beurt heeft.

Het kunnen optreden, alsof men eigenaar ware, het genieten der vruchten, het instellen van alle bezitsactiën.

Zij kunnen rechten genoemd worden, zij zijn onder de bescherming der wet gesteld, zij worden voorwaardelijk zelfs beschermd tegenover hen, die een hooger recht kunnen doen gelden.

Maar er is, tegenover deze rechten, een hooger recht denkbaar.

Juist dit bewijst, dat wij hier met zeer eigenaardige rechten te doen hebben:

Een recht op eene zaak, of tegenover een persoon, kan meer of minder rijk aan inhoud zijn. Maar er behoeft daarom van geen hooger of lager sprake te zijn: Het recht van eigendom en van vruchtgebruik kunnen naast elkaar staan, zonder dat een van beide voor het andere behoeft onder te doen. Dit is anders, waar het recht van eigendom optreedt tegenover de bezitreechten. Dit optreden werkt vernietigend.

Hier blijkt ten duidelijkste, dat het bezitrecht zich zeer onderscheidt van alle andere zakelijke rechten: Het recht van hypotheek tast ook een ander recht, en wel den eigendom aan, maar dit berust op de daad van den eigenaar zelf. Het bezitrecht is, *naar zijn aard*, van lagere orde. Het objectieve recht heeft hier wat laten vallen van zijn eisch, dat ieder subjectief recht zijn grond moet

1) Men zou ook kunnen noemen de actie van art. 619. De woorden van 619 al. 3 begunstigen deze opvatting.

Ik moet hier tevens doen opmerken, dat „*rechtsgevolg*” voor mij het meer algemeene begrip is, dat praedicatief staat tegenover „*rechten*”. Een recht is altijd een rechtsgevolg, hetzij het als gevolg optreedt van een ander subjectief recht, hetzij het slechts gevolg is van het objectieve recht. Maar een rechtsgevolg kan ook zijn: de omstandigheid dat eene handeling, *slechts* wat hare gevolgen betreft, in bescherming genomen wordt.

vinden in een ander subjectief recht. Men heeft het met een feit voor lief genomen, *hieraan* rechtsgevolgen verbonden.

Zij die deze rechtsgevolgen tezamen genomen geen bezitrecht willen noemen, maar aan het bezit zelf den naam van recht geven, zullen toch moeielijk kunnen ontkennen, dat dit recht verbonden is aan een feit. En aan welk feit? Aan het bezit.

Waartoe deze onduidelijkheid? Het komt mij voor, dat men moeielijkheden heeft trachten te bedekken door een woord: Rechtsgevolgen moeten ook een rechtsgrond hebben. Maar is nu de rechtsgrond dezer rechtsgevolgen het recht, dat bezit heet, dan kan men toch weér vragen naar den rechtsgrond van dit laatste. Altijd zal men moeten wijzen op een feit, dat, op zich zelf, moeielijk een rechtsgrond kan worden genoemd; dat zelfs onrechtmatig kan zijn. Als feit vindt men het bezit ook beschreven in artikel 585. Uit de artikelen 625, 721, 758, 767, 784, 803 blijkt wel, dat men over een recht, op geheel andere wijze, pleegt te spreken.

Te spreken over een recht, dat onrechtmatig kan zijn, zou toch aanleiding geven tot eene zonderlinge definitie van het woord »recht." Toch brengt men met het »bezit te kwader trouw" (art. 588) zulk een onrechtmatig recht op het tapijt. Ja, wat meer is, men laat zich in zulk een recht herstellen, zonder het te hebben verloren. Ik begrijp ten minste niet, hoe de bezitters van de artikelen 618 en 619 kunnen optreden, zonder een bezitrecht te hebben, maar dan is het ook duidelijk, dat ze er niet in behoeven te worden hersteld.

Deze moeielijkheid ontkomt men, door *niet* het bezit een recht te noemen, maar het *bezitrecht* er naast te plaatsen.

Rechtsgrond voor dit bezitrecht is dan de onvolkomenheid der rechtsorde. Het doel van de instelling is volmaking der rechtsorde.

Deze rechtsorde is een wordingsproces en ook het bezitrecht kan men beschouwen, als een *wordend* recht. Reeds de macht die de huurder en bewaarder hebben, maakt deze wording mogelijk. Hij, die het goed van een dezer houders koopt, krijgt bepaalde rechten en wel onverschillig, of hij dit doet, te goeder of te kwader trouw. Ik moet hier in 't voorbijgaan opmerken, dat de rechten, overeenkomstig art. 604 verkregen en die verkregen overeenkomstig art. 605, eigenlijk volmaakt dezelfde zijn.

Immers no. 2 van art. 604 mag men geen recht noemen en, dat het woord »genieten" in de beide artikelen, in verschillenden zin zou gebruikt zijn, kan ik Mr. DIEPHUIS niet toegeven: Wat er

moet geschieden, nadat de bezitter is uitgewonnen, doet aan de rechtsgevolgen van het bezit niets af. Het is een gevolg van de omstandigheden, waaronder het bezit is verkregen. — De rechten, die de kooper, te goeder of te kwader trouw, als bezitter, verkrijgt, zijn vooreerst nog zeer onvolkomen: Zij kunnen onder moeten doen voor het opeischingsrecht van een ander, mits deze binnen het jaar opkomt. — Hoe vreemd zou het zijn, als zulk een verkrijger, zelfs te goeder trouw, tot zóólang, in 't geheel geene bezitsactiën kon instellen, en evenmin op andere wijze ten behoeve van het goed op kon treden! — Na verloop van het jaar kunnen zijne rechten alleen onderdoen voor het eigendomsrecht. Als dit zich niet doet gelden, dan zal er toch, ten slotte, een duurzame vorm voor de betrekkingen tusschen het bedoelde goed en de menschen moeten worden mogelijk gemaakt. Want de rechten van den een zijn, nu eenmaal, afhankelijk, van die van den ander.

Dat verjaring rechtsgevolgen teweegbrengt, gelijkstaande met die, welke in volkomen rechtmatige handelingen liggen opgesloten, is niet — zooals men het wel eens heeft voorgesteld, — eene instelling, die slechts ten goede moet komen aan eigenaars van bepaalde goederen, maar eene instelling, die verhinderen moet, dat het vermogensrecht van allen worde in gevaar gebracht. Dit doel zou voorbij kunnen worden gezien, als men te veel drukt op het vereischte der *»goede trouw.»* — Waar is het, dat dit vereischte in art. 2000 uitdrukkelijk wordt genoemd. Maar, als men let op art. 589, dan zal gemakkelijk het besluit kunnen worden getrokken, dat, ook volgens de wet, men te doen heeft met een negatief vereischte. — De goede trouw is eigenlijk: niet — bewijsbaarheid van kwade trouw, Bezit te kwader trouw is het engere begrip.

Aan de macht, in ruimeren zin, heeft het recht zoodanige gevolgen willen verbinden, dat ten slotte rechtszekerheid zou kunnen ontstaan.

Na een bezit van dertig jaren, behoeft men zelfs zijn titel niet meer te vertoonen. — Is dit alleen geschreven met het oog op het te niet gaan van zulk een titel? In ieder geval profiteert ook hij er van, die nooit een titel heeft gehad: De goede trouw van zoo iemand zou althans gemakkelijk betwijfeld kunnen worden, b.v. die van den occupator met het oog op art. 576. ¹⁾ In ieder geval zal

1) Toeëigening eener onroerende zaak is geene wijze van eigendomsverkrigging, volgens de wet: Men vergelijkte art. 587.

de kwade trouw, na overdracht, gemakkelijk goede trouw kunnen worden. En de bewijsbaarheid der kwade trouw zal, met de jaren, steeds moeilijker worden. Mijne bedoeling is hier: aan te toonen, dat men niet te denken heeft aan een gunstbewijs voor bezitters van bijzondere soort.

Er moet, op den duur, ten aanzien van *alle* onroerende goederen, eene betrekking kunnen ontstaan, die zoo dicht mogelijk tot het eigenlijke eigendomsrecht nadert.

Maar, zoo min mogelijk, mag deze betrekking met het eigenlijke eigendomsrecht in strijd geraken. Vandaar b.v. dat aan hem, wien de revindicatie is ontzegd, het niet meer vrijstaat, terzelfder zake, ten possessoire te ageeren. Hij *kan* niet meer ondersteld worden te goeder trouw te bezitten. Zijne bezit-rechten zouden slechts, in *openbaren* strijd met het recht, eigendomsrecht kunnen worden. Waar bewijsbare kwade trouw bestaat kan de bezitter, nog na dertig jaar, met goed gevolg, door den eigenaar worden bestreden. — Hetzelfde geldt m. i. van hem, die door geweld het goed heeft verkregen, — niettegenstaande de woorden van Mr. DIEPHUIS: Al was hij tevens eigenaar, hij zal zich toch niet tegenover een ouder bezitter, op *dit* bezit kunnen beroepen (art. 587). Uitwinning, door een eigenaar, is, in dit geval, natuurlijk onmogelijk.

Aan hem, die het goed met geweld, heimelijk, of ter bede verkregen heeft (of heeft teruggekregen) wordt de possessoire actie tot handhaving ontzegd, tegenover hem van wien hij het goed aldus heeft bekomen. Kwade trouw is met het recht in strijd.

Ook hij, die, tegelijkertijd, ten possessoire en ten petitoire mocht willen ageeren, zal in strijd geraken met zijn eigendomsrecht. Het beroep op een *wordend* recht kan slechts dienen, om een beroep op zijn eigenlijk recht te verzwakken.

Aan den anderen kant mag evenmin het bezit met zijne rechtsgevolgen, door het eigendomsrecht, tot onzichtbaarheid toe, worden verbleekt: Over den eisch ten possessoire zou in 't geheel geen uitspraak kunnen gedaan worden, als eene petitoire exceptie moest worden toegewezen. Aan den bezitter zou op deze wijze een recht worden ontnomen, hetwelk de wet hem toekent. De eigenaar heeft genoeg aan de revindicatie. (Dit sluit natuurlijk niet uit, dat de eigenaar zijne hoedanigheid buiten rekening kan laten. Hij treedt dan op evenals ieder ander bezitter. De rechter onderzoekt niet, of hij ook misschien een hooger recht heeft.)

Uit het voorgaande kan blijken, dat én het bezit van roerende

goederen, dat geldt, als volkomen titel, én de rechtsgevolgen aan het bezit van onroerende goederen verbonden, én de eigendomsver­krijging door verjaring, allen berusten op denzelfden rechtsgrond en allen dezelfde strekking hebben. In zooverre was het niet geheel en al onjuist het bezit van art. 2014 eene onmiddellijke verjaring te noemen. Maar de uitdrukking is te zeer eene contradictio in terminis: Verjaring en onmiddellijkheid sluiten elkaâr uit.

Waar eene strekking of een doel aanwezig is, daar is ook de grondslag voor een stelsel. Op wetgevend gebied moet zulk een stelsel zijne uitdrukking vinden, door eene reeks van bepalingen, nauw verbonden, door het doel, waaruit zij allen voortvloeien.

Is de aangegeven strekking: verkrijging van rechtszekerheid, door aan een feit rechtsgevolgen te verbinden, inderdaad in de bepalingen der wet terug te vinden?

Het ligt thans op mijn weg deze vraag nauwkeuriger te beantwoorden.

Ik wil mij voorloopig bepalen tot het bezit van onroerende goederen. Vele artikelen, die ik zal aanhalen, doelen hierop wel niet uitsluitend, maar dit neemt niet weg, dat zij van toepassing zijn.

Het doel bracht mede, dat men eerst eene omschrijving gaf van het feit. — Daar de feitelijke heerschappij of macht zich soms voordoet onder bijzondere omstandigheden, die niet dezelfde rechtsgevolgen toelaten, moest het bezit, onder deze omstandigheden, aan het algemeene begrip worden tegenovergesteld. Bovendien moest de vraag worden beantwoord, of, ten aanzien van *alle* goederen, de heerschappij rechtsgevolgen zou teweeg brengen. Het ligt voor de hand, dat de *res usui publico destinatae* zouden worden uitgezonderd, wat dan ook in art. 593a is geschied.

Overigens kan men niet zeggen, dat de uitdrukking gelukkig is geslaagd: In plaats van eerst het feit, in algemeenen zin, te omschrijven en daar de bijzondere gevallen onder te plaatsen, heeft men het feit zelf tot een bijzonder geval verheven, dat reeds dadelijk, de bijzondere gevallen, waarop de artikelen 590 en 591 doelen, uitsluit:

Er wordt in 585 gesproken van de macht, die iemand heeft over eene zaak, *alsof zij hem toebehoorde*. Letterlijk, en op zich zelf, zou men het artikel zóó kunnen opvatten, dat ook de gevallen van huur en bewaring hierin zijn begrepen. Immers het is, alsof er gesproken wordt van een blooten schijn. Maar de artikelen, die onmiddellijk volgen, maken het wel duidelijk, dat de wet hier iets anders be-

bedoeld heeft. Want het bezit van 585 wordt vervolgens in twee soorten verdeeld. Men heeft bezit, óf in de meening, dat men eigenaar is, óf met de wetenschap, dat men het niet is. Dit laatste bewustzijn heeft ook de huurder, enz. Het zou met de gewone beteekenis van het woord »kwade trouw" te zeer in strijd zijn, om, het bezit voor een ander, bezit te kwader trouw te noemen. Ook blijkt uit 585 wel, dat de wetgever hem, voor wien een ander bezit toch ook »bezitter" wil noemen. De uitdrukking van 585, »*alsof zij hem toebehoorde*", beteekent dus, dat de bezitter, hetgeen hij met de zaak doet, wil doen beschouwen, als uitvloeisel van een recht, dat hij beweert, onmiddellijk, op de zaak te hebben.

Er zouden dan, volgens genoemde artikelen, drie soorten van bezitters zijn: Hij die, voor zich zelf, bezit te goeder trouw, hij die voor zich zelf te kwader trouw bezit, en hij, die bezit voor een ander.

Maar zijn deze drie wel altijd uit elkâar te houden?

Moeten de rechtsgevolgen voor iemand, die te kwader trouw bezit, niet overeenstemmen met de rechtsgevolgen voor hem, die te goeder trouw bezit? Zoolang n. l. de kwade trouw niet bezwezen is, d. i. tot aan het einde van het bezit toe?

Ware dit niet zoo, dan zou het doel rechtszekerheid, in de grootst mogelijke mate, niet worden bereikt. De wetgever zelf heeft de vraag bevestigend willen beantwoorden, door de inlassching van art. 589. De rechter vraagt dus niet, of hij met een bezitter te goeder of te kwader trouw te doen heeft, maar of de eischer is of was bezitter, in den door mij aangegeven algemeenen zin. — Hetzelfde geldt t. a. van den huurder, bewaarder, enz. Er wordt eenvoudig gevraagd naar de macht, die zij hebben uitgeoefend, niet naar hunne bedoeling. Zij zouden den schijn kunnen aannemen van eigenaars te zijn, ook met de bedoeling, om het goed later aan den rechthebbende weêr uit te keeren. Hier bekommert de rechter zich niet om. Het staat aan de tegenpartij vrij, om te bewijzen, dat zij slechts volgens het recht van een ander kunnen opkomen, en *dan* moet het aan dien ander overgelaten worden om zijn recht te doen gelden. Art. 590 bevestigt dit. Art. 591 zegt slechts, dat hiertegenover ook tegenbewijs is toegelaten. Art. 592 vordert nog, dat men bij dit tegenbewijs zich op bepaalde gebeurtenissen beroepe.

Er zijn dus eigenlijk slechts drie artikelen noodig:

1°. Dat bezit is macht, die iemand uitoefent over een zaak, óf zelf, óf door een ander.

2°. Dat bezit voor een ander moet bewezen worden. 1)

3°. Dat het bewijs mag geleverd worden, dat iemand, die zich gedraagt, alsof hij een rechthebbende ware, op onrechtmatige wijze het bezit heeft verkregen; b.v. wetende dat het goed een ander toebehoorde, met geweld, enz. 2) (De beide omschrijvingen van 587 en 588 laten in 't midden, of de eigenaar, die zich met geweld het bezit heeft verschaft, als bezitter te kwader trouw moet worden aangemerkt: Hij valt noch onder eerstgenoemd art., noch onder het andere.)

De tweede alinea van art. 588 heeft betrekking op de rechtsgevolgen van het vonnis tot afgifte. Ik bedoel, met dit laatste, *niet* de rechterlijke uitspraak, als *middel*, maar de omstandigheid, dat het bezit aan een ander moet worden toegewezen.

Als aan een feit, *als zoodanig*, rechtsgevolgen verbonden zijn, dan doet het er eigenlijk niet toe, *hoe* dat feit is ontstaan. Het was daarom wel noodig uitdrukkelijk de bewijsbaarheid van kwade trouw, bij de verkrijging toe te laten: Van belang was dit t. a. van de vorderingsrechten, die hem toekomen, wien onrecht is geschied, ook na afgifte der zaak. Niet minder moest men er op bedacht zijn, om, zoo min mogelijk, de verjaring te doen zijn eene instelling, die tegen het recht indruischt. Ook de mogelijkheid om door een ander iets te bezitten berust op de bewijsbaarheid van het feit, dat een ander voor ons heeft aangevangen te bezitten. Het tijdstip *van wanneer af* een bezit zal geacht worden te bestaan kan dus van belang zijn. Dit volgt tevens hieruit, dat de rechten aan het bezit verbonden sterker worden, naarmate de toestand langer van duur is.

Evenzeer kan het tijdstip, *tot wanneer* van belang zijn: Niet slechts aan den *bestaanden* toestand zijn rechtsgevolgen verbonden. Ook de *bestaanhebbende* toestand heeft zijne nawerkingen. Deze laatsten kunnen verschillend zijn, naar mate van de wijze, waarop de toestand heeft opgehouden te bestaan.

Terecht heeft de wetgever het dus noodig geacht eenige artikelen

1) Het spreekt wel van zelf, dat dan bewezen moet worden, dat men op zeker tijdstip, — niet juist het tijdstip van bezitsverkrijging — heeft aangevangen voor een ander te bezitten

2) Uit de letterlijke opvatting van art. 588 zou inderdaad volgen, dat men, ook na de verkrijging, nog bezitter te kwader trouw kan worden. (De verkrijging hier bedoeld is de verkrijging voor zich zelf). Feitelijk is dit juist *maar rechtens* kan dit niet de bedoeling zijn. Het bewijs zou dan moeten kunnen geleverd worden: *niet* slechts, dat iemand iets kon of moest weten, ten gevolge van omstandigheden, die zich voordeden bij de verkrijging, — *maar* ook, dat hij later eene bepaalde meening heeft verkregen. Deze zou dan tevens, in strijd met art. 592, het beginsel van zijn bezit, uit „eigen wille” hebben kunnen veranderen.

te wijden, aan: de *verkrijging*, het *behoud* en het *verlies* van bezit.

Moet de macht, om rechtsgevolgen op te leveren, zich nog door iets anders openbaren, dan door het onder de macht brengen van eene zaak? De wetgever heeft zoo duidelijk geantwoord, neen! Geen tijdsverloop b.v. is noodig. Bezit wordt verkregen door de *daad* der bezitsverkrijging, zooals blijkt uit art. 594. Dat in dit art., tevens gesproken wordt van een zeker *oogmerk*, is slechts een gevolg van het rondspoken van den Romeinschen doctrinairen „*animus*”, die ook in 585 een rol speelt.

Het komt noch aan, op iemands bekwaamheid, als rechtspersoon noch op zijn bewustzijn bij de uitvoering. Vandaar de bepaling van 595, omtrent minderjarigen, van daar het „*ignoranti acquiritur possessio*” van 596. Of de wetgever consequent geweest is, met het uitzonderen van zinneloozen, moet ik betwijfelen. Tenzij hierbij slechts gedacht wordt aan personen, die in zoodanigen toestand verkeeren, dat zij niet kunnen gezegd worden *eenige* macht uit te oefenen. Het laatste geldt natuurlijk ook van zeer kleine kinderen.

Het stelsel van ons erfrecht bracht voorts mede, dat, ook ten aanzien van het bezit, de daden van den erflater beschouwd worden, als daden van den erfgenaam.

Tot wanneer zal het bezit geacht worden voort te duren? Het antwoord is niet ver te zoeken: Tot dat men het verliest.

Men verliest het bezit: ¹⁾ door overdracht, door te niet gaan van de zaak, door kennelijk verlaten, en ook — doordat een ander, *tegen onzen wil*, de zaak in de macht krijgt. Het doet er in het laatste geval, niet toe, of hij oorspronkelijk voor ons bezat, of dat hij, zonder onze medewerking, of, zonder voor ons op te treden, de zaak heeft verkregen. Maar, zoo hij voor ons bezat, zal iets moeten gebeurd zijn, waaruit kan blijken, dat hij opgehouden heeft voor ons te bezitten. Want, tegenover het bewijs, dat de macht in onzen naam werd uitgeoefend, is tegenbewijs een vereischte.

Daar hij, die in de plaats van den vorigen bezitter komt, nu *ook* rechten verkrijgt, dringt zich dadelijk de vraag op: moct de voorman ook rechten behouden, welke en in welke gevallen?

1) De wetgever heeft hier verzuimd te vermelden: de afgifte of inbeslagneming na vonnis. Dit verlies kan, noch met het vrijwillige, noch met het onvrijwillige worden gelijkgesteld. Het vonnis geeft bovendien aanleiding, om van eene terugwerkende kracht te spreken. (artt. 588, 604, 605.)

Overdracht ¹⁾ sluit afstand van rechten in, eveneens kennelijk verlaten. Teniet gaan van de zaak zal ook tenietgaan van rechten medebrengen. Ook het eigendomsrecht zal, door zijn optreden, de *afzonderlijk bestaande* bezitreechten vernietigen.

Anders is het, wanneer, na onvrijwillig verlies, de bezitter, door een bezitter, wordt vervangen.

Men had een *wordend* recht op het oog, of, beter, eene toenadering tot het volkomen recht: Het bezit moest, wel niet zijn eene afspiegeling van eigendom, maar toch eene *voorspiegeling*.

Er zou nauwelijks sprake kunnen zijn van bescherming als, met het feit, ook alle rechten te niet gingen. Dit kan niet in de bedoeling liggen als het scheppen van duurzame vormen wordt verlangd. De bezitter moest een recht van opeiseling overhouden, als, door geweld, trouweloosheid of aanmatiging zijne betrekking tot de zaak mocht worden verbroken. Om verwarring te voorkomen, moest echter dit recht van opeiseling tot een betrekkelijk korten tijd worden beperkt. Anders zou het wederom nooit zeker kunnen zijn, wie nu eigenlijk als rechthebbende op het *bezit* moest worden beschouwd.

Dit recht van opeiseling doet, afgezien van den korten tijdsduur, denken aan de revindicatie. De actie is ook in niet mindere mate zakelijk d. i. werkende tegenover iedereen. Maar er kan tegelijkertijd een nog sterker bezitrecht bestaan. Door de actie tot handhaving zal dan de eerstgenoemde in hare werking verlamd worden en een tijdsverloop van een jaar doet het recht, waarop zij berust, ook vervallen. Hij, die, een jaar lang, bezeten heeft is veilig tegenover bezitsactiën, niet, daarentegen, tegenover de revindicatie. Het recht, aan den *bestaanden* toestand verbonden neemt, door tijdsverloop, in kracht toe.

Uit de artikelen, die de strekking hebben, om de rechtsgevolgen aan te wijzen aan het bezit verbonden, zal moeten blijken of deze voorstelling overeenkomstig kan zijn met de bedoelingen des wetgevers. — Ik wilde er nu op wijzen, dat het verlies van bezit, in verband met de wijze waarop, aanleiding geeft om te denken, ook aan het verlies van *rechten*. Dit heeft eene verwarring aangericht, die onvolledigheid medebracht:

1) Na overdracht werkt het vorige bezit toch nog na, wat de tijdsopstelling betreft. Men zal dit moeten aannemen, wegens het verband, dat bestaat, tusschen de bezitsbescherming en de verjaring (art. 1995). De levering heeft dus eene dubbele beteekenis: zij stelt een ander in de gelegenheid tot machtsuitoefening en draagt rechten over, door de wet aan de machtsuitoefening verbonden.

Vooraf art. 601 n°. 1 werd het groote struikelblok.

Men kan daar inderdaad lezen, dat het bezit verloren gaat, wanneer een ander zich in het bezit stelt en gerustelijk het genot, gedurende een jaar, behoudt. Hieruit zou afgeleid kunnen worden: 1^{stens}, dat de wetgever *niet* bedoelde het feitelijk bezit, want dit gaat onmiddellijk te niet; 2^{dens}, dat er eerst sprake van het bedoelde bezit kan zijn, als de feitelijke betrekking een jaar geduurd heeft, want vóór den afloop van het jaar kan de ander nog geen bezitter zijn; of er zouden twee bezitters moeten kunnen bestaan, ten aanzien derzelfde zaak, ieder voor het geheel.

Men zou evenwel, dus doende, van het struikelblok een hoeksteen des gebouws moeten maken, en daar al het andere om moeten willen veranderen.

Daarentegen kan, door de inlassching van weinige woorden, het artikel verstaanbaar worden gemaakt en in overeenstemming gebracht met het geheel. — De keuze is, dunkt mij, niet moeielijk.

Men kan niet zeggen, dat de wetgever, in de inleidende artikelen zich gelukkig heeft uitgedrukt. Daarom mag hem niet het streven, in de aangegeven richting worden ontzegd. Wél kan er uit blijken, dat het doel, in den vorm van eene heldere of scherpbegrensde voorstelling, niet is opgetreden — We zouden ons tevreden kunnen stellen met de woorden van TAINE:

»Dans la volonté humaine, il y a deux couches, l'une superficielle, dont les hommes ont conscience, l'autre profonde, dont ils n'ont pas conscience; la première fragile et vacillante comme une terre meuble, la seconde stable et fixe comme une roche, que leurs fantaisies et leurs agitations n'atteignent pas. Celle-ci détermine seule la pente générale du sol, et tout le gros courant de l'action humaine roule forcément sur le versant ainsi préparé. 1)

Het is misschien hardvochtig om begrippen, waarmede men Romeinsch of Germaansch recht heeft trachten te begrijpen, met »fantaisies» of »agitations» gelijk te stellen. Maar wat deden ze zich ook te bemoeien met zaken, die hun niet aangaan! Ze hebben blijkbaar een zeer ongunstigen invloed uitgeoefend, op hetgeen de wetgever heeft te kennen gegeven.

Ik kan ten minste niet inzien, waaraan het nu en dan vooruitloopen, de groote overvloedigheid, gepaard met onvolledigheid, het gemis van duidelijkheid anders aan toe te schrijven zijn, dan aan

1) Les Origines de la France Contemporaine. La Revolution. Tome I p. 291.

de zorg, om zich zoo min mogelijk los te scheuren van de traditie.

Dit geldt van de inleidende artikelen. Zij zouden, alleen staande, niet voldoende zijn, om er eene bedoeling uit op te maken. De laatste moet vooral blijken, uit de bepalingen van practisch belang.

Reeds bij mijne schets van den aard van het bezit en de redenen waarom aan deze heerschappij rechtsgevolgen zouden kunnen verbonden zijn, ben ik genoodzaakt geweest op vele dier rechtsgevolgen, in het bijzonder, te wijzen. Ik heb daarbij ook wetsbepalingen aangehaald. Het is dus slechts volledigheidshalve en duidelijkheids- halve, dat ik nogmaals spreek van de rechten, die, *volgens de wet*, uit het bezit »voortvloeien».

De uitdrukking »voortvloeien» uit het bezit, die in het opschrift van de derde afdeeling voorkomt, is zeker niet gelukkig gekozen. De gevolgen vloeien eigenlijk voort uit het objectieve recht, en zijn slechts successief met het bezit verbonden. — Men heeft hier niet te doen met eene in subjectieve rechten opgesloten liggende causaliteit. — Ik haal dit aan omdat ook deze uitdrukking een bron van misverstand zou kunnen geweest zijn.

Maar de wetgever heeft toch wel eenig bewustzijn gehad van het verschil, dat hier in aanmerking moet komen. Geheel anders wordt gesproken, waar de inhoud wordt opgegeven van een recht. Men neme art. 625, waar niet gesproken wordt van »rechten die uit den eigendom voortvloeien», maar van een »recht, om» enz.

De bepalingen dan, die in de derde afdeeling worden aangetroffen lijden, zonder twijfel, nog wel aan traditie-gebondenheid. Of er echter niet een wil uitspreekt, met het aangegeven doel overeenkomstig, is de vraag, die mij te beantwoorden staat.

De bezitter moest kunnen optreden, alsof hij eigenaar ware, d. i. hij moest b. v. kunnen instellen: de confessoria, de negatoria, een eisch tot afscheiding van eigendommen. Hij moest ook, zonder overeenkomst, met den rechthebbende, de vruchten kunnen innen. — Dat hij deze dan ook moest kunnen verbruiken, is een gevolg van zijne macht over roerende zaken. — Hij moest, tegenover stoornis, waarover straks nader, zooveel mogelijk, beveiligd zijn. Zou zijne betrekking tot de zaak duurzaam kunnen worden, dan moest hij ook, na verlies, een recht van opeisching overhouden. Dit alles vinden wij terug in de artikelen 604 en 605.

De gevolgen zijn duidelijk genoeg uitgedrukt, al laat de wijze waarop te wenschen over: Het ware niet noodig geweest hier een onderscheid te maken, tusschen den bezitter te goeder en

dien te kwader trouw. Evenmin, vooruit te loopen op het leerstuk der verjaring. Het is niet geheel en al juist gezegd, dat hij tot op het tijdstip der gerechtelijke terugvordering, als eigenaar wordt aangemerkt; immers men laat juist in het midden, of hij eigenaar is; hij mag slechts *doen* wat aan den eigenaar is veroorloofd. Ook is het niet waar, dat hij dit slechts doen mag, tot op het tijdstip der terugvordering. — Alleen wanneer de terugvordering gevolgd wordt door een vonnis tot afgifte, dan heeft dit vonnis zekere rechtsgevolgen, hieraan heeft men gedacht, evenals in al. *b* van 585. — Dat de vruchten, volgens n°. 2 van 605 aan den rechthebbende moeten worden teruggegeven, is, *niet* een gevolg van het bezit, maar van de wijze, waarop het bezit is verkregen: Er wordt hier gedacht aan een vorderingsrecht, tengevolge eener onrechtmatige daad. Men heeft ook niet zoozeer het teruggeven der vruchten zelve bedoeld. Dat het hier slechts aankomt op een aequivalent blijkt wel uit art. 634 n°. 1. De wet beschermt niet alleen *verworven* vermogensbestanddeelen, maar, evenals in 1406, ook dezulke, die verwacht kunnen worden. Er kan ook nog wel, blijkens art. 615, 624, 634, een vorderingsrecht tot vergoeding van kosten, schaden en interessen bijkomen; dit neemt niet weg, dat men de eerstgenoemde vordering, uit het aangegeven oogpunt, kan beschouwen.

Door de omstandigheid, dat de bezitter kan optreden, alsof hij eigenaar ware, zou men hem genoegzaam beveiligd kunnen achten tegen alle aanmatigingen, die ook een eigenaar niet behoeft te dulden. Hij kan aan iemand, die beweert een servituut op zijn erf te hebben, den bewijslast opleggen. Slechts in zóóver staat hij niet met den eigenaar gelijk, dat de rechter, volgens art. 609, gedurende het geding, het genot aan de tegenpartij, ook van eene niet-voortdurende of niet — zichtbare erfdienstbaarheid, kan doen behouden. Eveneens zal hij cischend kunnen optreden, wanneer hij belemmerd wordt in de uitoefening van een recht van erfdienstbaarheid, dat ten bate van zijn erf bestaat: Bewijs van *dit* recht zal gevorderd worden, niet van zijn eigendomsrecht. Het ligt ook voor de hand, dat hij de vordering van 1401 heeft, wanneer door eene onrechtmatige daad, aan zijn goed schade is toegebracht.

Men zou kunnen vragen, waartoe was het dienstig, om te bepalen, dat hij, in het bezit der zaak, moet worden gehandhaafd, wanneer hij daarin is gestoord?

Met het recht van opeisching, na verlies, is het anders gesteld. Immers, na het verlies hier bedoeld, wordt een ander bezitter. —

Toch wordt aan de rechtsvordering tot handhaving, met bijzondere uitvoerigheid, eene reeks van artikelen gewijd.

Handhaven is: het doen voortduren van een bestaanden toestand.

Dit kan geschieden door eene uitspraak des rechters, waarbij de feitelijke heerschappij wordt erkend. Wél zou men uit art. 616 kunnen lezen, dat iemand daar gehandhaafd wordt in een recht. Maar geeft dit zin?

Macht moet *gehandhaafd* worden; het kan zijn, dat eene uitspraak des rechters hiertoe voldoende is. Een recht kan slechts worden erkend en het bestaat toch, al wordt het, in een bijzonder geval, door den rechter, niet erkend. Handhaving komt slechts te pas t. a. van de uitoefening des rechts.

Het beste is, bij art. 616, te denken aan een bezit, dat men, gedurende korten tijd, verloren had en terugbekomen heeft, zonder tusschenkomst des rechters. Erkenning van de macht kan nu noodig zijn geworden, met het oog op de verjaring, en tevens eene uitspraak omtrent de vruchten.

Hier zou dus »stoornis” beteekenen eene voorbijgegene »interruptie” of »schorsing” van de macht. Deze schorsing mag natuurlijk niet een jaar lang duren, of de actie tot herstel zou verloren gaan.

Het woord »stoornis” wordt in beteekenis wel eens gelijkgesteld met »belemmeren”. Maar, in de taal van het dagelijksch leven, dekken deze begrippen elkander geenszins. Men kan in eene wandeling belemmerd worden, door hindernissen van velerlei aard, en desalniettemin de wandeling voortzetten. Maar, die in eene wandeling gestoord is, wordt genoodzaakt er, tijdelijk of voor goed mede op te houden. Men spreekt van een rustverstoorder, niet van een rustbelemmeraar. Want de rust houdt al of niet op, eene beweging kan, daarentegen, met meer of minder moeite, sneller of langzamer worden voortgezet.

Het behoeft geen betoog, dat de stoornis de »onderbreking” der heerschappij, zich niet behoeft uit te strekken over een geheel erf. Iemand kan de grensteekens hebben verplaatst. De macht over een stuk weiland kan, door een reeks van aanmatigingen, tijdelijk zijn te niet gegaan. Maar zal er van *stoornis* sprake kunnen zijn, dan moeten we het goed, voorzoover het ons ontnomen is, ook hebben *teruggekregen*. Anders moeten we tevens herstel vragen.

Dit terugkrijgen mag, volgens art. 613b, niet zijn een gevolg van ons verzoek om toch een zeker gebruik van het verlorene te mogen maken. Evenmin mag het berusten op eene daad van geweld, of

heimelijke machtsuitoefening: Men moet in het bezit zijn teruggekeerd kennelijk, zonder ingewikkelde erkenning van eens anders recht, zonder tegenstand, dus, niet op dubbelzinnige of onrechtmatige wijze.

Handhaving kan dan te pas komen, zooals ik reeds te kennen gaf, met het oog op de verjaring: Het bezit, gedurende eene reeks van jaren, moet kunnen bewezen worden. Zal dit kunnen geschieden, dan moet het ook kennelijk en openbaar zijn geweest. Deze kennelijkheid zou moeielijk kunnen samengaan met het bewijs, dat anderen, op zekere tijdstippen, de macht hadden uitgeoefend; al ware het ook, dat deze niet konden bewijzen, dat de eischer, door hunne interrupties, de vordering tot herstel hadde verloren. Eene erkenning van den rechter is dus noodig met het oog op de openbaarheid, geëischt door art. 1992.

Deze erkenning zal niet noodig zijn in het geval, dat de verstoorder zelf afstand heeft gedaan van zijne aanmatigingen. De wetgever behoefde zich hierover niet uit te laten.

Het ware beter geweest, om het woord »*verkregeu*», van 613b te vervangen door »*herkregeu*», maar noodzakelijk was het niet.

Ik onderstel dus eene stoornis, die opgehouden heeft. Is dit niet in strijd met art. 615? Hier wordt gezegd, dat de rechtsvordering ook moet strekken, om de stoornis te doen ophouden. Mij dunkt, in den letterlijken zin zal deze eisch wel nooit noodig zijn: Als men het woord stoornis niet wil opvatten, als een tijdelijk te niet gaan van het bezit, dan dient men wel te denken aan enkele daden van aanmatiging, die de macht in haar geheel laten; daden van onrechtmatigen aard als: het vellen van boomen, het verdrijven van vee, het bebouwen van eens anders land. Het kan niet de bedoeling zijn dat de rechter moet verklaren, dat deze daden niet meer zullen mogen geschieden.

Kan het leerstuk der verjaring, ook in dezen, geene opheldering verschaffen.

In art. 1992 wordt gesproken van een bezit, dat moet zijn »*voortdurend en onafgebroken, ongestoord*». Aan zulk een eisch zou, in letterlijken zin, moeilijk kunnen voldaan worden, als de rechter de macht niet had, om de stoornis, ook na haar ophouden, *bij wijze van fictie*, te niet te doen.

De bedoeling van het eerste zinsdeel van 615 is dan: Het bezit wordt geacht gestoord te zijn, zoolang de rechter, door zijne uitspraak, de stoornis niet heeft doen ophouden of heeft vernietigd.

De bezitsverkrijging, waarmée de stoornis begonnen is, zal, lich-

telijk, met onrechtmatige daden samenvallen. Blijkens de slothepaling van 615 behoeft de gestoorde bezitter de actie van 1401 niet afzonderlijk in te stellen. — Ik kan niet inzien, dat hij eene bezitsactie zou noodig hebben tegen enkele daden op zich zelven, die niet een min of meer voortdurenden toestand doen geboren worden. Wat door zulke daden gestoord wordt is niet het *bezit*. Evenmin zal het bezit worden gestoord door den zoogenaamden »trouble de droit».

Eene aanmaning of dagvaarding moet, blijkens art. 2018, een vonnis tot afgifte ten gevolge hebben, zal de verjaring gestuit worden. De rechthebbende, waarvan in art. 2016 wordt gesproken, kan ook een bezitter zijn. Waarom zou eene aanmaning van een gewezen bezitter wel eene actie tot handhaving, van de andere zijde noodig maken en de aanmaning van een eigenaar niet?¹⁾

Op hem, die de actie tot handhaving instelt, rust de bewijslast van het feit der stoornis. Zijn eigen belang, alsmede het belang van hetgeen met de verjaring beoogd wordt, brengt mede, dat, met het instellen, niet te lang worde gewacht. Art. 614 geeft hem het tijdperk van een jaar, te rekenen van den dag, waarop de stoornis begon. Dit schijnt zeker niet lang, als men in aanmerking neemt, dat de stoornis wel een groot gedeelte van het jaar zou hebben kunnen in beslag nemen. Maar hij behoeft ook niet te wachten op deze actie. Ze dient slechts, om, ook wanneer de stoornis mocht opgehouden zijn, deze *rechtens* te niet te doen en tevens de kennelijkheid van het bezit te bevorderen. Deze strekking heeft ook de actie van 618, al dient ze tevens tot herstel. Ze is bovendien zoo veel te gemakkelijker, daar geen oogenblikkelijk bezit behoeft te worden bewezen. Ook is het de vraag, of tegen den eisch van 618 art. 613b kan worden aangevoerd. Dat een bezitter »ter bede» niet met 618 zal kunnen optreden behoeft niet te volgen uit 613b, noch uit het overbodige art. 612. Bezit door een ander is door de wet erkend en aan hem, die de macht voor een ander uitoefent, kan een disqualificatoire exceptie worden tegengeworpen. Maar een bezit, dat »heimelijk» is verkregen, kan toch wel kennelijk zijn geworden. De bezitters te kwader trouw zijn van de bezitsactiën niet uitgesloten. Als dit in 't algemeen geldt, dan geldt het, zoowel voor hem, die heimelijk, als voor hem, die door geweld verkreeg.

1) Men vergelijke *DREPHUIS* Ned. B. R. VI (1882) blz. 407.

Volgens eene, m. i. te letterlijke, opvatting van 588 zouden de beide laatsten niet eens bezitters te kwader trouw behoeven te zijn. Immers zij zouden beiden in de meening kunnen verkeeren, dat de zaak hun in eigendom toebehoorde. Bezitters te goeder trouw zouden dan, wat de actie 618 betreft, achter moeten staan bij bezitters te kwader trouw.

Alhoewel nu deze opvatting van 588 de mijne niet is, geloof ik toch dat er geen reden te vinden is om de beide laatstgenomde bezitters van de bezitsactiën te berooven, — ook tegenover den- genen van wien het bezit aldus verkregen is. Tegen hen toch zal het recht zich juist het gemakkelijkst kunnen doen gelden; en tegen den bezitter door geweld, in 't bijzonder, staat bovendien nog de actie van 619 open.

Ik denk dus, bij art. 613*b*, aan een, na de stoornis herkregen, bezit. Het is duidelijk, dat het *dan* aankomt op een oogenblikkelijk bestaanden toestand. Maar ook op een toestand, waarop, in sommige gevallen, beide partijen, in tegengestelden zin, zich zullen trachten te beroepen. Hier dienen andere regelen te gelden dan voor het verlies.

Het laat zich denken, dat men, in plaats van, gedurende de stoornis, zijn toevlucht te nemen tot de actie van 618, eerst zelf, zooveel mogelijk, de stoornis feitelijk zal trachten te doen ophouden, om daarna, als 't nog noodig is, de actie van 606 in te stellen. De tijd van bezit wordt hierdoor gerekt en men komt in eene voordeliger positie. De wetgever heeft, door de bepaling van 613*b*, zooveel mogelijk, deze bron van eigen richting en trouweloosheid tusschen naburige grondbezitters trachten te stoppen.

Ook aan het geval is gedacht dat beide partijen, op aannemelijke gronden, handhaving in het bezit zouden kunnen verlangen. De rechter kan dan, volgens 617, de sequestratie van het betwiste goed gelasten. Hierdoor dwingt hij beide partijen tot de actie van 618, en het oudste bezitrecht zal gelden.

Hij kan het ook beter vinden, om één der partijen hiertoe te dwingen, door het »bezit bij voorraad» aan de andere toe te staan. (Eene wijze van bezit die natuurlijk niet mag dienen om het recht van de verwerende partij te versterken.) Ook kan het bezit wel zóó dubbelzinnig geworden zijn, dat van eerstgenoemde partij verlangd moet worden, om niet anders te procederen, dan ten petitoire.

Uit dit alles blijkt wel dat, wegens de bijzondere moeilijkheden, die zich kunnen voordoen bij de actie van 606, bijzondere bepalingen worden vereischt.

Men kan wel zeggen, dat vele der bepalingen, die, naar aanleiding van 606, in de wet voorkomen, ook van toepassing zijn op de beide andere acties. Maar is dit vooreerst niet een gevolg van de over-tolligheid van zulke bepalingen?

Ik bedoel hier de artikelen 607, 610, 611 en 612.

Of de slotbepaling van 606, die de algemeenheid van roerende zaken betreft, ook geldt voor 618 is toch de vraag: Ik kan mij willen doen handhaven in het bezit eener kudde of eener boekerij, om daarmede te doen erkennen, dat ik ook de afzonderlijke voorwerpen in mijn bezit heb en om nu ook tegen de revindicatie dier voorwerpen gewaarborgd te zijn. Wanneer ik echter herstel in dit bezit eisch, dan erken ik niet-oogenblikkelijk te bezitten. De bezitter, tegen wien ik herstel vraag, behoeft deze algemeenheid niet als zoodanig te beschouwen. Hij kan mij dus afweren met een beroep op 2014. — Intusschen kan de toepasselijkheid van 618 op de algemeenheid verdedigd worden met een beroep op het laatste lid van art. 601.

Het verlies, hier bedoeld, geeft aanleiding om te denken aan het recht van opeiseling der algemeenheid. Maar, of misschien hier bedoeld wordt, dat de stoornis niet een jaar mag geduurd hebben en dat er, in dit laatste geval, ook geene actie tot handhaving meer te pas komt. Als dit niet zoo is, dan zal men den wetgever wel eene inconsequentie moeten ten laste leggen.

Gemakkelijker zou men kunnen volhouden, dat art. 613a voor beiden geschreven is. Maar waartoe is het noodig? Wat in 613a staat, kan ook wel gelezen worden uit 618, als men denkt aan de algemeene beteekenis van het woord »houder.» Ook wordt 618 aangevuld door art. 132a B. R. Het laatstgenoemde artikel zou zich, strict genomen, niet laten toepassen op 613a. Want er wordt in 132a B. R. gesproken van bezitrecht, waaronder hier moet verstaan worden het recht van opeiseling, dat overblijft na verlies van het bezit. Het was dus goed om in 613a uitdrukkelijk te zeggen, dat men ook kan gehandhaafd worden tegen den eigenaar.

Van art. 609 zal wel door niemand de toepasselijkheid op 618 of 619 worden verdedigd. Mij dunkt dit moest ook gezegd kunnen worden van art. 608.

In het laatstgenoemde art. wordt te kennen gegeven:

1° Dat de uitoefening van een beweerd recht van erfdienstbaarheid, hetzij deze néerkomt op het verrichten van bepaalde handelingen op het bezwaarde erf, hetzij op een verbod aan den eigenaar

of bezitter van het bezwaarde erf, niet door bezitacties wordt beschermd.

2° Dat men wel kan beschermd worden, zonder bewijs te moeten leveren van een beweerd recht, als de uitoefening van een erfdienstbaarheidsrecht vereischt, dat er, hetzij op het heerschende erf, hetzij op het bezwaarde erf, blijkbaar werken zijn aangelegd, en deze uitoefening niet bestaat in het verrichten van handelingen op het bezwaarde erf. Er zal wel geen sprake van eene bezitsactie zijn, zoolang de werken *niet* zijn aangelegd, en de uitoefening nog niet begonnen is. En, *als* ze zijn aangelegd, kan er dan van iets anders sprake zijn dan van handhaving in een bestaanden toestand? Hier staan toch nooit, zooals bij de toepassing van 618 en 619, gewoonlijk het geval is, twee personen tegenover elkaar, die beide op bezitrecht aanspraak maken; hier behoeft niet uitgemaakt te worden, welk bezit het oudste is. Herstel kan noodig zijn, wat vernielde constructies betreft; men vraagt *dan*, met de handhaving, tevens vergoeding van kosten schaden en interessen.

De begrippen »herstellen» en »handhaven» mogen niet verward worden, al wordt er gesproken van eene rechtsvordering tot herstel *en* handhaving. Wat kan dit anders beteekenen, als, dat de gevolgen van het herstel, ten aanzien van het bezitrecht en van de verjaring, dezelfde zijn als die der handhaving? Dit moet ook duidelijk worden uit art. 622. De schijnbare gelijkstelling der beide begrippen, in dit artikel, zal toch wel moeilijk de blijkbaar bedoeling des wetgevers, om drie acties te onderscheiden, kunnen doen miskennen. Als men er op let, hoe door eene eenvoudige omzetting der woorden, het taalkundig verschil, dat tusschen de begrippen bestaat, tot zijn recht zou komen, dan zal men niet ontsnappen kunnen aan het vermoeden, dat hier gewezen moet worden op eene slordige redactie.

Men leze dan art. 622 aldus: »De rechtsvordering tot teruggave en herstelling in het bezit strekt altijd, om den vorigen bezitter in zijn bezit te herstellen *en* te handhaven, *of* hem te doen beschouwen, evenals of hij het bezit nimmer verloren had».

Het artikel heeft aldus de dubbele strekking, om het woord »handhaven» van 618 te verduidelijken en de bedoelde rechtsgevolgen *ook* toe te kennen aan de actie van art. 619. In zóó verre hadden ook de beide laatste acties wel met denzelfden naam kunnen worden genoemd. Maar het groote verschil, dat tusschen beide blijft bestaan, maakte dit toch minder wenschelijk.

Dit verschil komt nêr: op de *aanleiding*, die voor de eene of

de andere actie bestaat, de *personen tegen* wie ze kunnen worden ingesteld, en ook, naar het mij voorkomt, de *personen door* wie.

De redactie van 619 doet dadelijk denken aan een bijzonder geval, dat aan de algemeene strekking van 618 niets van hare kracht ontnaemt: Men leze dus in 618: »ook zonder geweld” voor »zonder geweld”. M. a. w. men kan, in ieder geval, na onvrijwillig verlies aan een ander, de actie van 618 instellen, mits men zich niet beroepe op het geweld. Maar ze kan alleen ingesteld worden tegen een houder d. i. tegen een bezitter in algemeenen zin. Bezit deze voor een ander, dan zal hij kunnen handelen, overeenkomstig art. 1594.

Daarentegen, is 619 gericht tegen drie hoedanigheden, onverschillig of deze personen houders zijn of niet. Hunne verplichting zal zich dus kunnen omzetten in schadevergoeding. Hoofdelijk aansprakelijk zijn zij, die de geweldadigheid hebben gepleegd en die dezelve hebben bevolen. Art. 1318 laat niet toe deze hoofdelijkheid uit te breiden tot hen, die, zooals de wet het uitdrukt, zich »te kwader trouw van het bezit hebben ontdaan”. Men kan hier moeilijk denken aan anderen, dan aan hen, die in overleg met de geweldplegers het bezit overnamen; aan een soort van helers dus. Ten aanzien van hen, die te goeder trouw bezitters waren geworden, zal toch moeilijk het bewijs kunnen geleverd worden, dat zij later eene bepaalde overtuiging kregen. Of, men heeft met art. 620 slechts willen te kennen geven, dat het de geweldplegers niet zal baten, zoo ze zich van de zaak mochten willen ontdoen. Dit behoefde niet te worden gezegd.

Als nu het derde lid van 619 eenige beteekenis mag hebben, dan zal het toch wel *deze* zijn, dat aan huurders, bewaarders, enz., als zij zelven [willen optreden, geene disqualificatoire exceptie kan worden gelegeworpen. Wat zij doen, komt natuurlijk ten goede aan hen, voor wien zij bezitten. Daarom is deze opvatting ook volstrekt niet in strijd met art. 622. Dat zij de vordering niet zullen kunnen instellen in concurrentie met hunne machthebbers behoeft geen betoog.

De wet heeft, met art. 619, blijkbaar, zoo veel mogelijk, eigen richting willen bestrijden. Het ligt hierom voor de hand, aan te nemen, dat de bezitter, al had hij zelf het goed door geweld verkregen, toch ontvankelijk zal zijn. Geweld wordt, door vroeger geweld, niet goed gemaakt. Tegen den geweldpleger moet ook nog *dan* eene vordering blijven bestaan, als het bezitrecht reeds verloren

is gegaan. Of het noodig geweest ware dit, in art. 624, te zeggen kan worden betwijfeld. Maar onduidelijkheid, op sommige punten, leidt dikwijls tot overbodigheid op andere.

De wetsbepalingen van 604 tot 624 geven ons dus de schets van een recht, waar een ander recht boven staat. Een recht, dat met zeer onrechtmatige handelingen in successief verband kan staan.

Er moest zorg gedragen worden voor de erkenning van dit hoogere recht. De onrechtmatige daden moesten hunne gepaste gevolgen hebben.

Nergens bespeuren wij, dat dit lagere recht — dit surrogaat van recht, zou men kunnen zeggen, — aan iets anders verbonden is, dan aan de feitelijke betrekking tot eene zaak.

Werd bovendien b. v. een tijdsverloop vereischt, dan zou dit uitdrukkelijk zijn bepaald. Het zou, ten minste, blijken moeten uit de al- of niet-ontvankelijkheid, om eene actie in te stellen.

Wel kan, door tijdsverloop, dit recht sterker worden. Dit is reeds *hier* merkbaar, alvorens nog gesproken wordt van de verjaring.

Er is, ten aanzien derzelfde zaak, een sterker en een zwakker recht denkbaar. Maar het oudere bezitrecht moet zich op zijn tijd doen gelden, of het jongere zal te zeer in krachten zijn toegenomen. Tusschen het oudere en het jongere bezitrecht bestaat eene gelijksoortige verhouding, als tusschen het eigendomsrecht en het bezitrecht, in het algemeen.

Rijp voor de verjaring wordt het bezitrecht eerst door het tijdsverloop van een jaar. Er is dan geen sterker bezitrecht meer mogelijk. Toch kan de kennelijkheid en ongestoordheid, die de verjaring eischt, nog belet worden. Hierin voorziet de actie tot handhaving.

Het bezitrecht is eigenlijk maar een noodzakelijk kwaad. Het geeft aanleiding tot geweldpleging. Door de strengere actie tot herstel, toonde de wetgever bedacht te zijn op een tegenwicht.

Uit alles bespeuren wij: toegeeflijkheid, tegenover de onvolkomenheid der rechtsorde; maar ook: voor de verbetering hiervan de meest mogelijke zorg.

Het bezitrecht, aldus opgevat, kan geene onoverkomelijke moeilijkheden opleveren.

Ik had het oog, tot nog toe, vooral op het bezit van onroerende goederen. — De roerende goederen zijn reeds, waarschijnlijk in vol-

doende mate, ter sprake gekomen. Het begrip is hier in niet mindere mate van toepassing. Ook van deze zaken kan men het bezit hebben *door* een ander en dus ook *voor* een ander. Ook kan men in dezen, door de wijze waarop het bezit is verkregen, als bezitter te kwader trouw worden beschouwd: zonder dat dit evenwel voor het recht van belang behoeft te zijn. Omtrent de tijdstippen van verkrijgen en verliezen geldt, wat van onroerende goederen gezegd is. De wijze van bezitsverlies kan natuurlijk zeer verschillen. De wetgever heeft hieraan gedacht in art. 602; evenwel, het art. dient te worden aangevuld. De rechtsgevolgen worden beheerscht door art. 2014.

Tot welke bezwaren de bepaling van 601 laatste lid, omtrent de algemeenheid van roerende zaken, aanleiding geeft, heb ik reeds, in het voorafgaande, te pas gebracht.

Nu wordt in de wet nog gesproken van eene machtsuitoefening, onder bijzondere omstandigheden. Ook deze wordt bezit genoemd. Ook aan deze zijn door de wet rechtsgevolgen verbonden.

Mr. DIEPHUIS wil deze machtsuitoefening in de algemeene omschrijving van 585 inwringen.

Volgens hem zou men met het woord zaak, in genoemd artikel, ook kunnen bedoelen eene »*onlichamelijke*» zaak, d. i. een recht. Men krijgt dan:

»het houden of genieten van een recht, dat iemand in zijn macht heeft, alsof hij er een recht van eigendom op had». Uit de volgende bepalingen (587, 588) kan vervolgens blijken, dat men dit recht houden of genieten kan zonder het te hebben. Dit neemt weér niet weg, dat men het toch in de macht moet hebben. Maar *hiermede* moet men het, volgens Mr. DIEPHUIS, zoo nauw niet nemen. Inderdaad, men moet dit zeer vlug lezen. En, als men 'dan tot de slotsom komt, dat men op een recht ook een recht van eigendom kan hebben, dan is het wel duidelijk, dat een mensch zich soms moet neérleggen. — Ik bedoel natuurlijk bij meeningen. Men moet het niet zoo nauw nemen.

Mr. DIEPHUIS was een te grondig kenner van de wet, om zoo maar iets te zeggen, dat in de wet geen grond heeft. Het voorzichtigst is: te denken aan een salto mortale des wetgevers.

Men zou zeggen, dat, op het gebied der theorie van het recht, geen twee begrippen voorkomen, die zóó streng uit elkaar moesten gehouden worden als »*zaak*» en »*recht*». Reeds, wanneer men het begrip »*vermogen*» wil bepalen, als een geheel van rechten, schijnt

niets *meer* noodig, dan het uit elkaar houden van het *recht* en zijn *voorwerp*. Heeft men hier te doen met rechten, die, óf *middellijk*, óf *onmiddellijk*, ten opzichte van zaken bestaan, hoe zou deze onderscheiding vol te houden zijn, na eene gelijkstelling van zaken en rechten?

De achtelooze wijze van spreken van het dagelijksche leven stelt deze rechten zelfs als op geld waardeerbaar voor. In werkelijkheid zijn het altijd de zaken, die met eene som gelds worden gelijkgesteld, — of, zuiverder uitgedrukt! het gedachte *gebruik* der zaken, wordt gewaardeerd: »*Waardeeren*” is hier, gelijkstellen van het gebruik eener zaak in een of vele opzichten, met het gebruik van eene som geld, in een onbepaald aantal opzichten.

Nu lag het voor de hand, om de *feitelijke* mogelijkheid van een gebruik te verwarren met de mogelijkheid, die *rechtens* bestaat. Voor de theorie van het recht, en, mij dunkt, ook op wetgevend gebied, dient het onderscheid gehandhaafd: Nooit mag men zeggen, dat een recht geldswaarde heeft, wél de feitelijke mogelijkheid, om een zeker gebruik te maken van eene zaak, hetzij dit rechtens geschiedt of niet. ¹⁾ De begripsverwarring van het dagelijksche leven heeft in de wet haar heilloozen invloed uitgeoefend:

De gelijkstelling van *goederen* en *rechten*, die in art. 555 voorkomt, maakt het onmogelijk, om duidelijk te maken, wal eigenlijk het onderscheid is tusschen den inhoud van het tweede en dien van het derde boek (voorzooverre men niet tot eene andere terminologie zijn toevlucht wil nemen). Men zou uit dit artikel ook kunnen afleiden, dat zaken, in rechtskundigen zin, eigenlijk altijd onlichamelijk zijn. Maar art. 559 is gereed, om onze berusting in dezen omver te stooten. Zonderling klinkt het ook in 555, dat zulke rechten het »*voorwerp van eigendom*” kunnen zijn. Dit zal wel beteekenen, dat bij een recht een subject gedacht moet worden: een »*voorwerp van eigendom kunnen zijn*” staat hier gelijk met »*rechtens aan iemand toekomen*”. Maar nu is, volgens art. 625, eigendom, een verlot tot het maken van een zeer inhoudsrijk gebruik eener zaak. Een zeer bijzonder verlot dus, dat wél van andere rechten behoort te worden onderscheiden; ook in naam.

Waar het gebruik van woorden op zulk eene achtelooze wijze plaats had, was begripsverwarring onvermijdelijk. Om nog een voorbeeld te nemen:

1) Ook een vorderingsrecht heeft geene geldswaarde, wél kan dit recht gepaard gaan met de feitelijke mogelijkheid, om iets te verkrijgen.

De wetgever heeft den overgang van eene vermogenspersoonlijkheid, als subject van rechten, een *zakelijk recht* genoemd.

Zou dit geschied zijn, als niet het begrip recht ware verduisterd?

Eene gebeurtenis is, op zich zelve, nooit een recht, slechts wat haar *veroorloofd zijn* en beschermd worden betreft, als *handeling*, is zij dit.

Nu zullen voortaan de rechtmatige handelingen van den erflater ook beschouwd worden, als daden van den erfgenaam. Ook staat het aan anderen vrij, om hunne vermogensrechten te handhaven, tegenover hem, op grond van de onrechtmatige daden zijns voorgangers.

Hoe kan men nu den overgang een recht noemen? De dood van den erflater, in verband met andere omstandigheden, maakte den overgang mogelijk. De overgang zelf doet geene rechten *ontstaan* maar *voortbestaan*. Men heeft dit *voortbestaan* willen verzekeren. Omdat ieder individu tevens reeds eene vermogenspersoonlijkheid vertegenwoordigt, staat het hem vrij deze rechten van zich af te werpen, zonder dat hij daarom het voortbestaan kan verhinderen. De overgang is een eisch van het objectieve recht, maar geenszins een subjectief recht. Maakt men er nu bovendien een zakelijk recht van, dan ontstaan er vreemde gevallen. Vruchtgebruik is een zakelijk recht, maar het zakelijk recht erfgenaamschap, dat toch alle rechten van den erflater moest samenvatten, neemt dit niet mede, enz.

Het eigenaardige van het bezitrecht, dat het eerst dáár optreedt, waar reeds eenige feitelijke betrekking tot eene zaak bestaat, maakt het wel noodig, om eerst zich het begrip zaak te denken, als een begrensde deel der zinnenwereld.

Onder welke bijzondere omstandigheden de machtsuitoefening ook moge optreden, altijd zal ze iets zinnelijks tot voorwerp moeten hebben. Zulk eene bijzondere omstandigheid is, dat men de zaak in de macht krijgt, na eerst het meerdere recht van een ander daarop te hebben erkend. Deze erkenning kan terecht of ten onrechte zijn; voor hem, die de zaak aldus heeft, is ze van bindende kracht. Aldus bezit de huurder, aldus de bewaarder.

Maar het kan ook zijn, dat iemand de zaak in zijne macht krijgt, door dat men hem in de gelegenheid heeft gesteld, als een vruchtgebruiker, als een bekleemde meier, of, als een erfpachter, op te treden. Ook dit optreden sluit de erkenning van het eigendomsrecht van een ander, terecht of ten onrechte, in.

Maar zal hij zich op zijne beweerde hoedanigheid beroepen kunnen, dan moeten bepaalde formaliteiten zijn in acht genomen. Hij moet kunnen bewijzen — daar eigendom vermoed wordt vrij te zijn, dat iemand, die zich als eigenaar der zaak gedroeg, een dergelijk recht op de zaak heeft trachten te vestigen. Hij moet dus een titel van aankomst kunnen vertoonen, en deze moet, volgens de artikelen 760, 767b, 807, in de openbare registers zijn overgeschreven.

Was nu hij, aan wien de opsteller, erfpachter of vruchtgebruiker zijne macht ontleende, geen rechthebbende, dan kunnen de bedoelde rechten ook niet op de zaak zijn gevestigd. Maar er bestaat, naast de macht op de zaak, toch een schijn van recht. De macht alleen is niet voldoende, om voor de genoemde hoedanigheden alle possessoire rechten te doen ontstaan. In zóóver heeft men gelijk, om van een oneigenlijk bezit te spreken. Als men echter hier wil spreken van het bezit van een recht, dan mag er wel bij gezegd worden, dat zulk een bezeten recht niet behoeft te bestaan. Men zal, om tot de possessoire acties te worden toegelaten slechts de bedoelde vestiging behoeven te bewijzen en, natuurlijk ook de machtsuitoefening zelve.

Uit art. 603 kan worden afgeleid, dat hij, die de machtsoefening nog geen jaar geleden verloren heeft, gebruik zal kunnen maken van de acties van 619 en 618. Na dit tijdsverloop zal hij dus moeten optreden met het bewijs van het werkelijk bestaan zijns rechts. Den schijn van het recht zal hij echter, in geen geval verloren hebben, hoe zonderling dus, om hier te spreken van het verlies eener onlichamelijke zaak!

De actie tot handhaving wordt in art. 606 aan den oneigenlijken bezitter, hier bedoeld, uitdrukkelijk toegekend.

De grond en strekking der verjaring, alsmede het bestaan der possessoire acties, ten bate van den quasi — possessor, maken het waarschijnlijk dat ook *zijne* betrekking tot de zaak eene rechtmatige moet kunnen worden. De jammerlijke gelijkstelling van rechten en zaken maakt het aannemelijk, dat de wetgever het niet noodig vond, dit in art. 2000 uitdrukkelijk te verklaren. Maar uit hetgeen gezegd is volgt, dunkt mij, wel, dat hier geen sprake kan zijn van eene verjaring zonder titel. Hier komt slechts de twintigjarige verjaring te pas.

Het geval laat zich dus denken, dat hij die het recht *formeel* verleende, door den eigenaar, nog na twintig jaar wordt uitgewonnen; terwijl de quasi — possessor intusschen als rechthebbende dient te

worden beschouwd. Voor den eigenaar is dit niet onbillijker, dan dat, door de verjaring, ook zijn eigendomsrecht zou kunnen te niet gaan.

Er zijn ook zakelijke rechten op onroerende goederen, waarvan de uitoefening niet medebrengt, dat men de zaak in de macht hebbe. Grondrente komt nêer op een vorderingsrecht en hypotheek is aan het laatste accessoir verbonden, in beide gevallen zijn bepaalde goederen tevens verbonden.

Ook hierbij kan men denken aan het geval, dat zulk een recht, slechts formeel d. i. door een niet-rechthebbende werd verleend en gevestigd.

Ten aanzien van hypotheek heeft deze slechts formeele vestiging, ingevolge art. 1214, geene rechtsgevolgen.

De vraag doet zich op, moet dit t. a. van grondrente anders zijn?

Iemand, die gewoon was grondrente te voldoen, weigert de verdere voldoening, op grond, dat het door hem bezeten goed niet met rente of grondplichtigheid is bezwaard.

Moet de heffer nu optreden met het volledig bewijs van zijn recht, of kan hij ageeren ten possessoire? In het laatste geval zal de eigenaar of bezitter gedwongen worden voorloopig te betalen, en daarna kan hij optreden met de negatoria.

Wat hier dan door het possessoire recht wordt beschermd, is eigenlijk niet de onmiddellijke betrekking van een persoon tot een eene zaak. — Ter wille der rechtszekerheid moest, in de andere gevallen, deze betrekking zoo tastbaar mogelijk worden gemaakt en zelfs een duurzamen rechtsvorm kunnen verkrijgen. — Ten aanzien der grondrente bestaat dezelfde ratio niet. Wat men duurzaam zou maken is vooreerst eene formeele schuldbetrekking tusschen twee personen. Nu is het met den geest van het vermogensrecht volslagen in strijd zulk eene betrekking te bestendigen. (Wel kan het recht, ter wille eener andere betrekking ook eene schuldbetrekking willen scheppen. Maar het doel is dan niet gelegen in de schuldbetrekking.) In de tweede plaats zou, door de toepassing van het bezitrecht, de last verduurzaamd worden, die op een goed rustte. Waarlijk niet ter wille van het verkeer, maar alleen ter wille van genoemde schuldbetrekking.

Terecht werd dus m. i. in het wetboek van 1830 aan den heffer de possessoire vordering ontzegd.

Dat het de bedoeling van onzen wetgever moet geweest zijn, ze wel aan hem toe te kennen, is, bij de bestaande begripsverwarring, aan geen twijfel onderhevig. Ook is art. 2006 hier voldoende, om de twintigjarige verjaring mogelijk te achten.

Een bezit wordt ons hier opgedrongen, dat, in den meest eigenlijken zin, als oneigenlijk moet worden beschouwd.

De uitoefening van een recht van erfdienstbaarheid kan, in het algemeen, slechts door het bewijs van het werkelijk bestaan des rechts verzekerd worden; possessoire acties zijn niet toegelaten. Ook van verjaring kan geen sprake zijn. De wet is op deze punten meer dan duidelijk.

Zij heeft echter eene uitzondering gemaakt voor de zoogenaamde voortdurende tevens zichtbare erfdienstbaarheden. De actie van 606 staat hem, die zich in de uitoefening wil doen handhaven, ten dienste. Uit art. 744 kan afgeleid worden, dat hier zelfs geene formeele vestiging des rechts noodig is. Te spreken van het bezit eens rechts, heeft hier dus nog minder zin. Maar art. 745 maakt het waarschijnlijk, dat de bezitter van het heerschende erf zich op een bestaanden toestand moet kunnen beroepen, bij het instellen der actie. M. a. w. de blijkbare werken zullen moeten zijn aangelegd.

De bescherming zal wel vooral ten doel hebben deze werken voor beschadiging te bewaren en daarmede ook het heerschende erf. Met het bezitrecht heeft ze eigenlijk niets te maken.

Dit laatste zou men zelfs kunnen zeggen van de verjaring, waarvan hier sprake is:

Wanneer de eigenaar van het bezwaarde erf, gedurende dertig jaren, verzuimd heeft van zijn recht gebruik te maken, dan wordt de toestand duurzaam. Men kan zich op het bestaan hiervan beroepen, als op een recht. Maar iets anders is het scheppen van rechtszekerheid, ter wille van het verkeer; iets anders het bevorderen van gunstige verhoudingen tusschen naburige erven.

De vraag is in ernst opgeworpen, (1) of de artikelen 603 en 606 ook toepasselijk zouden kunnen zijn op zoogenaamde roerende zakelijke rechten. Of dus possessoire acties zouden kunnen te pas komen, om iemand te handhaven of te herstellen in het bezit van eene roerende zaak, waarvan hij houder was, op grond van een zakelijk recht, dat hem óf, in werkelijkheid, óf, slechts in schijn, daarop was verleend?

Op het gebied van het pandrecht is de wetgever tamelijk duidelijk: art. 1198c en d.

Het pandrecht gaat te niet, wanneer het pand uit de macht van den pandhouder is geraakt, in aanmerking genomen dat art. 2014b. ook voor hem toepasselijk is. Als men zich op een recht niet

(1) Diephuis Het Ned. B.R. VI (1882) blz. 368.

beroepen kan, dan moet men ook wel zwijgen over den schijn van dit recht.

De rechten vruchtgebruik en gebruik kunnen wat meer overwegensstof opleveren.

Art. 807*b* bepaalt dat zulk een recht eerst geboren wordt door de levering. Heeft de vruchtgebruiker de zaak vervolgens verloren, of is ze hem ontvreemd, dan mag aangenomen worden, dat hij, evenals de pandhouder in art. 1198*d*, gebruik zal kunnen maken van het recht van terugvordering, verleend door art. 2014*b*. Onwaarschijnlijk wordt het, door 2014*a*, dat hij ook een vorderingsrecht heeft tegen den bezitter der zaak, indien deze door een bewaarnemer b. v. is verkocht. Immers waarom zou de vruchtgebruiker een sterker recht moeten hebben, dan de eigenaar? Maar als nu de nieuwe verkrijger een bezit heeft, dat geldt als volkomen titel, hoe kan men dan denken aan possessoire acties tegen hem? En zullen deze misschien wel te pas komen, als hij, die vruchtgebruiker heette, dit niet was; als hem b. v. door een bruikleener het recht slechts in schijn ware verleend?

Een stalhouder verkoopt een paard, dat hem is toevertrouwd door iemand, die slechts beweert, er een recht van gebruik op te hebben. Nu kunnen, noch de eigenaar, noch hij die, in schijn, het recht verleende, aanspraak op dit paard meer doen gelden. Maar hij, die voor een ander heette te bezitten, zonder dat die ander recht-hebbende was, zou zich wel in het bezit kunnen doen herstellen. Hij zou dan, na afgifte der zaak, noch voor een *ander* kunnen geacht worden te bezitten, noch voor zich *zelf*. Maar hij bezit een recht, o ja!

Hier wordt het toch wel duidelijk, dat de laatste ongelukkige uitdrukking ons tot het toppunt van onwaarschijnlijkheid voert.

Doorspelende met dit woord, zou men kunnen vragen, wat is rechtens, als nu de eigenaar, op grond van 2014*b*, een paard, dat aan den quasi-possessor ontvreemd was, heeft terugbekomen. Kan de laatste misschien, *ook dan*, tot 618 zijn toevlucht nemen? En de eigenaar zal toch *hem niet* kunnen aanspreken, volgens het gevoelen van velen, wegens hetgeen de bruikleener gedaan heeft!

De beide schoolmakers van Woutertje Pieterse, Lucas en Louwtje de Wilde, zouden ook bij het bezingen van het bezitrecht, ongetwijfeld aan hun dichtvuur aldus hebben lucht gegeven:

't Bezitrecht is een schoone zaak,
En geeft aan 't mensdom veel vermaak.

Jammer maar, dat hun dictum zou doen denken aan opvattingen van mannen der wetenschap. Eene uitdrukking, als »bezit van rechten," heeft iets benevelends, omdat beide woorden, zoowel »bezit" als »recht", hier van hunne oorspronkelijke beteekenis worden losgerukt.

Nog erger wordt het als men spreekt van het »bezit eener *onlichamelijke zaak*." Het woord recht wordt dan vervangen doo eene uitdrukking, die de duisternis vermeerdert.

De woorden »zaak" en »recht" geven tegenstellingen te kennen, die in de gedachte tegenstellingen dienen te blijven. Heeft men eenmaal gesteld: »zaak" = recht, dan is er ook geen reden meer, om »lichamelijke" en »onlichamelijke" zaken te onderscheiden; ook de eigendom is dan eene onlichamelijke zaak. Toch wordt in de artt. 603 en 606 van een bezit van onlichamelijke zaken gesproken alsof dit iets bijzonders ware.

Niet zoo gemakkelijk zou men in eene dergelijke woordverbinding berust hebben, als niet ook het gebruik van het woord »bezitten" tot een spel ware geworden.

Met de uitdrukking »macht uitoefenen over eene zaak" wordt geheel iets anders te kennen gegeven, dan het herhaaldelijk verrichten van dezelfde handeling, b.v. het heffen eener grondrente.

Kon men over de kloof heenspringen, kan zou hier slechts sprake zijn van eene woordenquaestie, een verloop van beteekenis. Maar ook de eerste beteekenis kon, noch in de wet, noch door de schrijvers worden prijsgegeven; altijd blijft er sprake van »de feitelijke heerschappij over een begrensde deel der zinnenwereld."

Hiermede wordt dan vermengd de voorstelling bezit = de uitoefening van een recht, welke uitdrukking ook dan toepasselijk wordt geacht, als het bedoelde recht niet bestaat.

Nog een stap op dit hellende vlak, doet afglijden naar de gelijkstelling bezit, d. i. de uitoefening van een recht = recht.

Wij krijgen dus:

bezit = macht = recht = geen recht, hieraan kan worden toegevoegd, recht = zaak.

Nauwkeuriger ware de gelijkstelling:

spraakverwarring = begripsverwarring.

STELLINGEN.

STELLINGMA

STELLINGEN.

I.

Ten opzichte der zakelijke rechten, die door verjaring kunnen worden verkregen, met uitzondering van de voortdurende tevens zichtbare erfdiensbaarheden, komt slechts de twintigjarige verjaring te pas.

II.

Dat men, wegens den zoogenaamden »trouble de droit», de possessoire actie tot handhaving zou moeten instellen, is niet op goede gronden te verdedigen.

III.

Met de uitgaven tot behoud en ten nutte der zaak aangewend, van art. 630b B. W., en de kosten tot behoud der zaak gemaakt, van art. 634, wordt, wat de strekking betreft, hetzelfde bedoeld; maar de bezitter van 630 zal niet behoeven te bewijzen, dat de uitgaven in haren *vollen omvang* noodzakelijk waren, mits ze maar de waarde der zaak hebben vermeerderd.

IV.

De bewering van Mr. DIEPHUIS, dat een door geweld verkregen bezit tot verjaring zou kunnen leiden, is in strijd met art. 587.

V.

De overeenkomst, dat iemand eene som gelds zal geven, ingeval

hij een misdrijf pleegt, levert geene verbindtenis op, — niet alleen volgens de letter van art. 1290 B. W., maar de bestaanbaarheid eener dergelijke verbindtenis zou ook in strijd zijn met de goede zeden.

VI.

In jure constituendo ware het wenschelijk in art. 6 A. B. te spreken van Nederlanders *tevens ingezetenen*.

VII.

De knecht, die, op last van zijn meester, en alleen ten bate van dezen, maar wetende, dat de zaak ten nadeele van een derde wordt vervreemd, goed aan dien derde toebehoorende wegneemt, op een kar laadt en aan zijn meester toevoert, is medeplichtig.

VIII.

Het opzettelijk en wederrechtelijk stuk slaan van een glasruit, om eene belooning te verdienen, is strafbaar, krachtens art. 350.

IX.

Schuldig aan strafbare poging tot heling is hij, die, wetende van de opbrengst een gedeelte te zullen genieten, gestolen goed desbewust van hem, die het ontvreemd heeft, heeft overgenomen en zich daarmede naar een derde heeft begeven, met het oogmerk het aan dezen te verkoopen, maar in de uitvoering van dat voornemen is verhinderd.

X.

Uitlokking tot poging is door art. 47 niet strafbaar gesteld, evenmin poging tot uitlokking.

XI.

De regresplicht rust niet op den onvolledig geëndosseerde.

XII.

Niet vatbaar voor levering door endossement en overgaaf is de

wissel, overeenkomstig artt. 155 en 178, geprotesteerd wegens faillissement van den betrokkene.

XIII.

Ten onrechte heeft de H. R. beslist, dat, na verkoop van het schip, de reeders zich door afstand van den koopprijs aan hunne aansprakelijkheid kunnen onttrekken.

XIV.

Wanneer de eischer niet verschijnt kan — niettegenstaande art. 250 B. R. dit geval niet uitgezondert — de gedaagde geene reconventioneele vordering instellen.

XV.

Onjuist is de bewering, dat geen verstek kan worden verleend, in summere zaken als ter rolle een procurcur voor den gedaagde verschijnt, zonder dat art. 135 B. R. is nagekomen.

XVI.

Het laatste zinsdeel van art. 4 der wet tot regeling van het Hooger Onderwijs (*»tot het bekleeden van maatschappelijke betrekkingen, waarvoor eene wetenschappelijke opleiding vereischt wordt.»*) treedt aan het eerste (*»vorming en voorbereiding tot zelfstandige beoefening der wetenschappen»*) belemmerend in den weg.

XVII.

De bevoegdheid van curatoren der gymnasia om, ook bij verschil van gevoelen met de leeraren, de leerlingen tot hoogere klassen te bevorderen is in strijd met den rechtsregel: *»impossibile non est»*.

XVIII.

Het laatste lid van art. 18 H. O.: *»Schorsing of ontslag wordt niet*

uitgesproken, dan nadat de belanghebbende is gehoord of opgeroepen," moet aldus worden opgevat, dat het verhoor zal moeten geschieden door het college zelf, dat de bevoegdheid tot schorsing of ontslag heeft.

XIX.

Dat de belanghebbende (ontslagen leeraar), volgens art. 19 H. O. wél in beroep kan komen, wanneer het ontslag is uitgesproken door gedeputeerde staten, en niet, wanneer dit geschied is door een gemeenteraad, moet aan onachtzaamheid te wijten zijn.

XX.

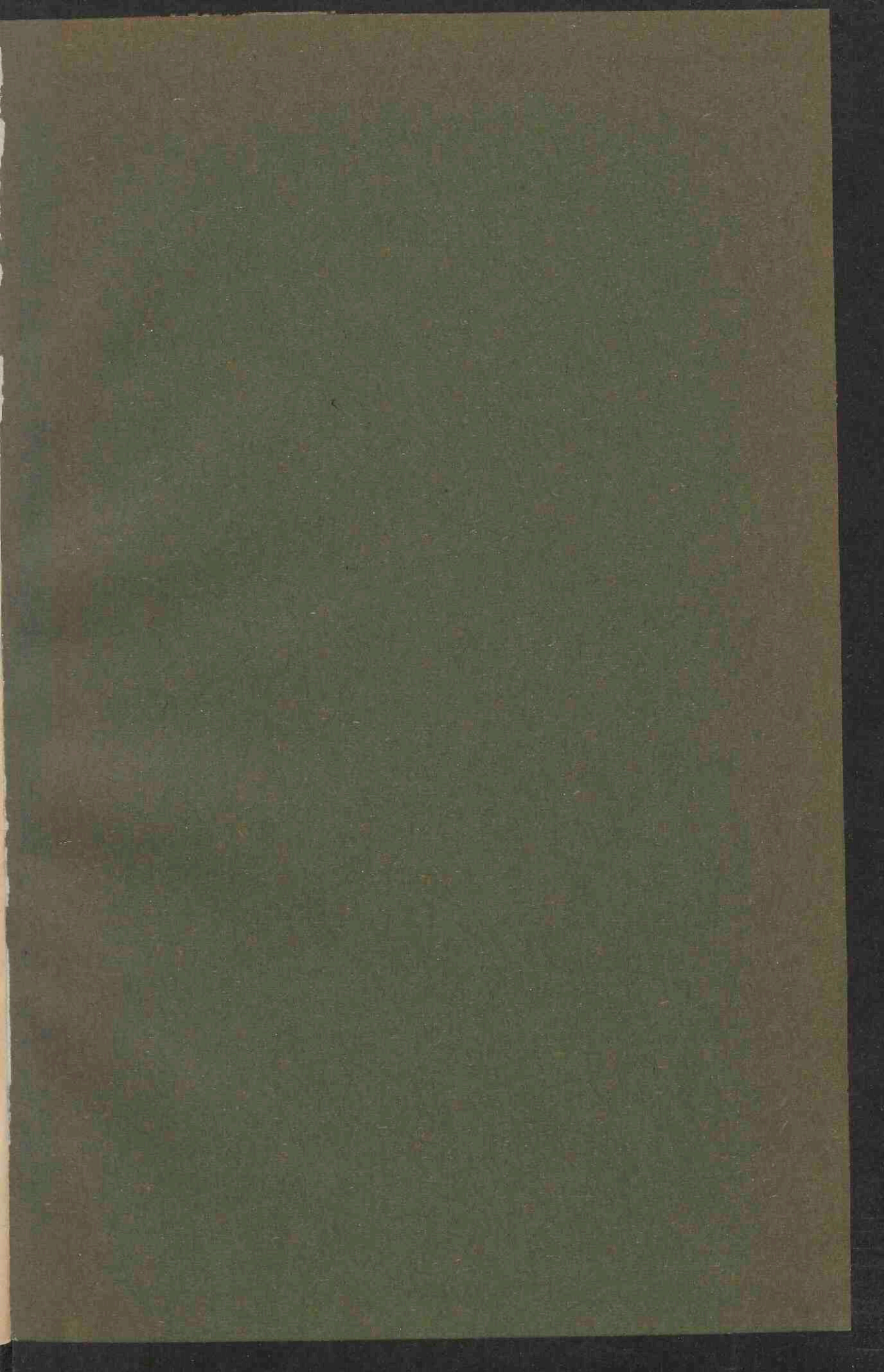
Het aan de gemeenteraden toegekende gezag over de gymnasia is verderfelijk, omdat hier een zeer algemeen belang wordt prijs gegeven aan hen, die, als zoodanig, slechts geroepen moesten zijn om locale belangen te behartigen.

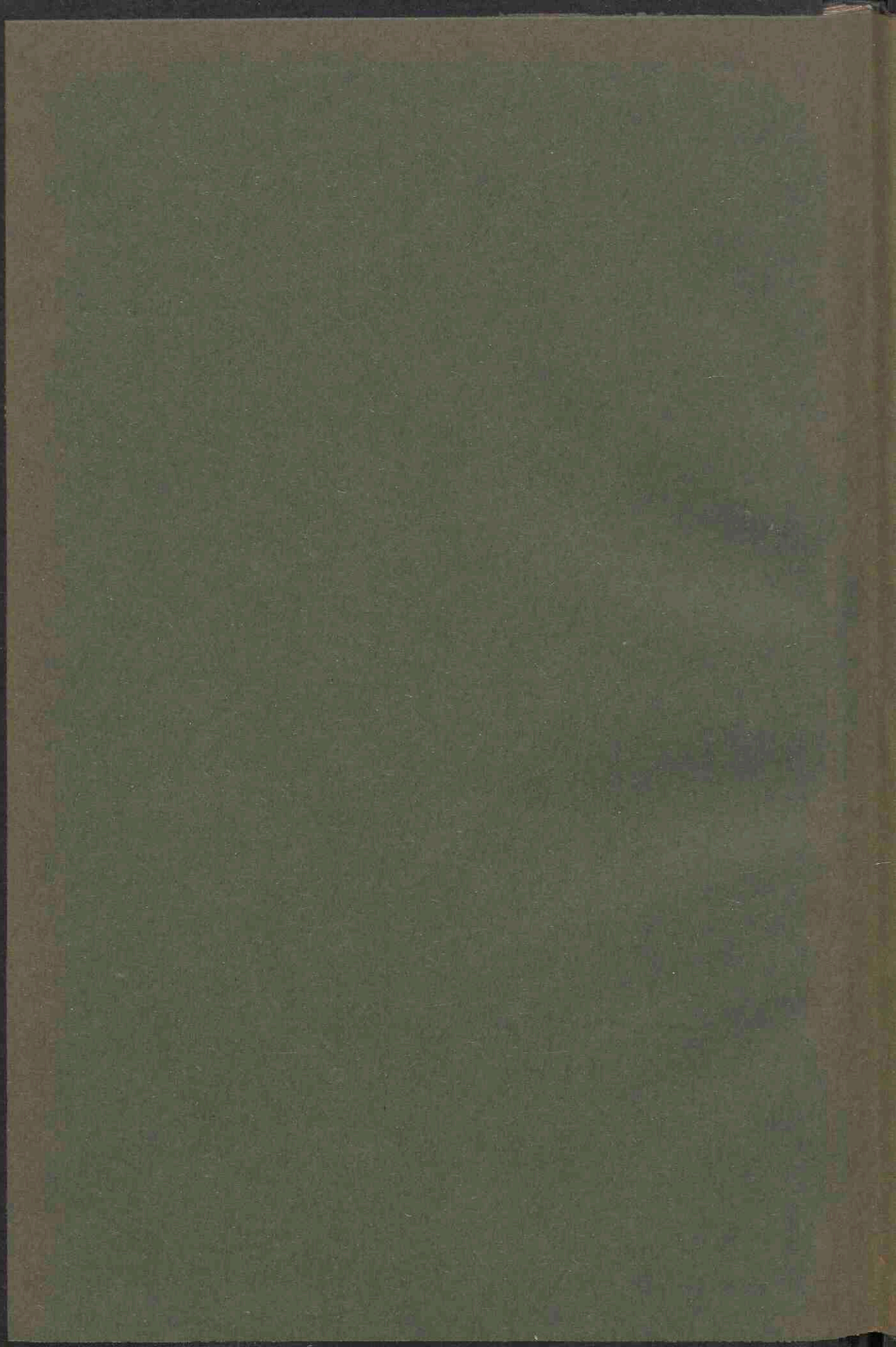
XXI.

De uitzonderingsgevallen van het derde lid van art. 80 der Grondwet stellen de grens vast, tot welke de wetgever bij het verleenen der kiesbevoegdheid mag gaan.

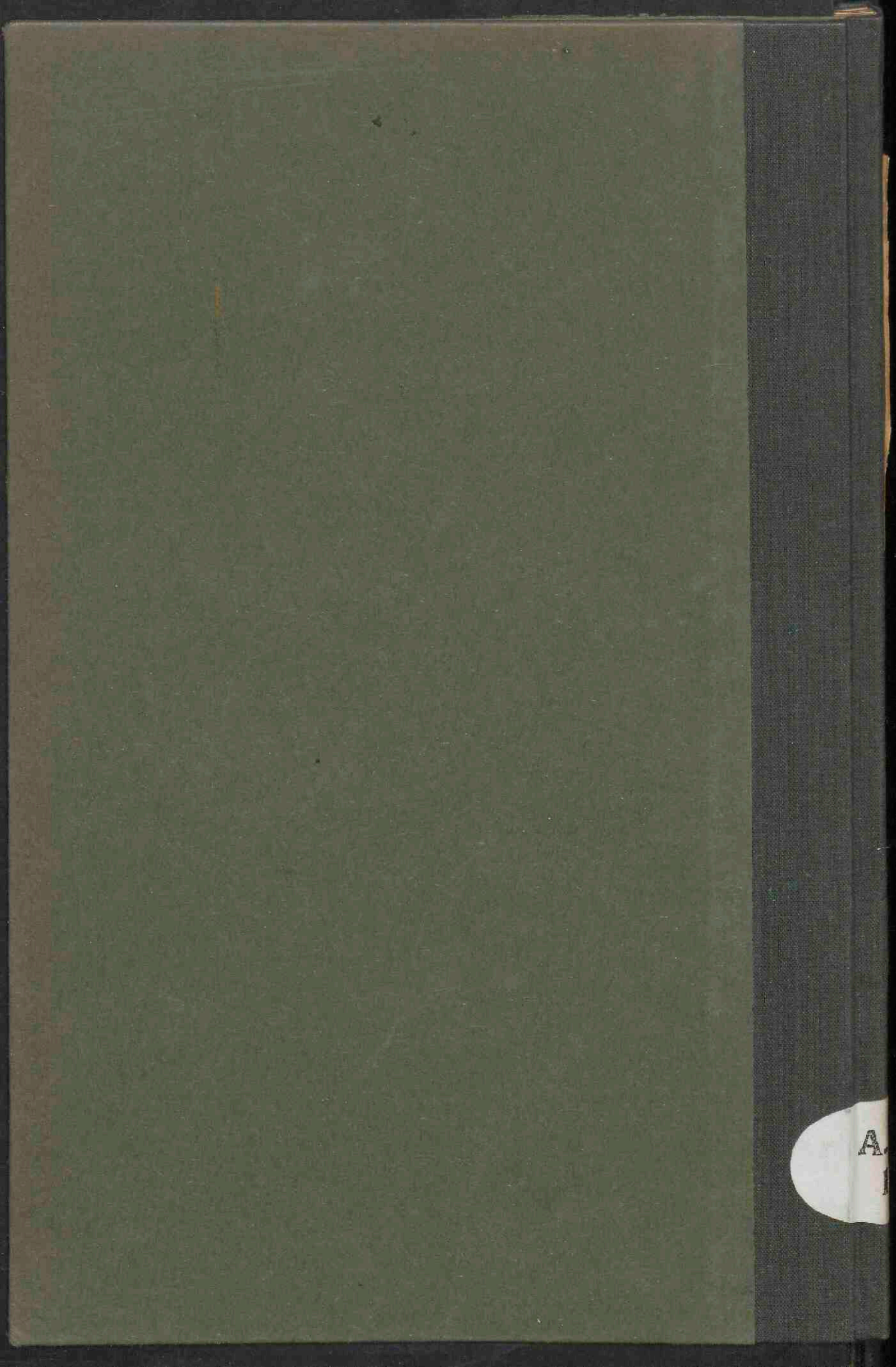
XXII.

Het *»uitoefenen van beroepsbezigheden*" in eene gemeente mag niet gelijkgesteld worden met *»verblijf houden*" aldaar; art. 245 der Gemeentewet laat dit niet toe.

A
1